

DEURNE - EKSTERLAAR, DEELRAPPORT 2

ARCHEOLOGISCH VOORONDERZOEK:
PROEFSLEUVENONDERZOEK LANGS DE
KERKHOFWEG

Caroline Ryssaert & Jan De Beenhouwer

COLOFON

Opdracht:

Archeologisch vooronderzoek
Deurne - "Eksterlaer": proefsleuvenonderzoek

Opdrachtgever:

Vooruitzicht nv
Leopold de Waelplaats 26
2000 Antwerpen

Opdrachthouder:

Odin in opdracht van Antea Group
Oude Brugsepoort 17
9800 Deinze

Identificatienummer:

Datum:

17 maart 2014

status / revisie:

Definitief rapport

Projectmedewerkers:

Caroline Ryssaert, (Projectleider (Odin)
Jan De Beenhouwer (Fodio)
Joep Orbons (GIS, ArcheoPro)

ISBN NR: D/2014/13.406/2

© Odin 2014

Zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van ODIN mag geen enkel onderdeel of uittreksel uit deze tekst worden weergegeven of in een elektronische databank worden gevoegd, noch gefotokopieerd of op een andere manier vermenigvuldigd.

INHOUD

1

TECHNISCHE FICHE	4
------------------------	---

ALGEMENE INLEIDING	7
--------------------------	---

ONDERZOEK

1 SITUERING VAN HET PROJECTGEBIED	9
2 GEOLOGIE EN BODEM	11
3 ARCHEOLOGISCHE EN HISTORISCHE CONTEXT	13
4 PROEFSLEUVENONDERZOEK	18
4.1 METHODIEK EN VERLOOP VAN HET ONDERZOEK	18
4.2 RESULTATEN	19
4.3 WAARDERING	30
4.4 ADVIES	32

BESLUIT 34

BIBLIOGRAFIE	38
--------------------	----

BIJLAGEN 39

1 KADASTRALE KAART	40
2 OVERZICHTSKAART SLEUVEN	41
3 OVERZICHTSPPLAN SLEUVEN EN SPOREN MET TAW	42
4 OVERZICHTSPANNEN MET INTERPRETATIE	1
5 ADVIESPLAN	2
6 SPORENLIJST	1

FIGUREN

Figuur 1 Situering van het projectgebied op de topografische kaart (1:10.000 © AGIV). Het volledige studiegebied is aangeduid in oranje. Het gebied dat tijdens deze fase is onderzocht is aangeduid in rood. 9

Figuur 2 Situering van het projectgebied op een luchtfoto (© AGIV) . Het volledige studiegebied is aangeduid in oranje. Het gebied dat tijdens deze fase is onderzocht is aangeduid in rood. 10

Figuur 3 Quartairgeologische kaart met aanduiding van de gekende boringen in de omgeving (© GDI-Vlaanderen). Het volledige studiegebied is aangeduid in oranje. Het gebied dat tijdens deze fase is onderzocht is aangeduid in rood. 11

Figuur 4 Bodemkaart (© GDI-Vlaanderen). Het volledige studiegebied is aangeduid in oranje. Het gebied dat tijdens deze fase is onderzocht is aangeduid in rood. 12

Figuur 5 Kaart met gekende archeologische vindplaatsen in de omgeving (CAI kaart) 14

Figuur 6 Uitsnede van de kaart van Ferraris, kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden en het Prinsbisdom Luik, uit 1770 (http://belgica.kbr.be/nl/coll/cp/cpFerrarisCarte_nl.html). De locatie is bij benadering aangeduid aangezien de positie van de wegen en hoeves niet maatvast opgetekend zijn. 16

Figuur 7 Uitsnede uit de Atlas der Buurtwegen uit 1850 met aanduiding van het studiegebied (http://gisgeoloket.provant.be/SilverlightViewer_1_10_1/Viewer.html?Viewer=AtlasBuurtwegen). Het gebied dat tijdens deze fase is onderzocht is aangeduid in rood.	17
Figuur 8 Aanleg van kijkvenster en sleuf.	18
Figuur 9 De diepte van de vergraving verschilt sterk, zoals ook te zien in sleuf 6/	19
Figuur 10 Zicht op het aangevuld bouwpuin in sleuf 7. Halfweg de sleuf bevindt zich verharding.	19
Figuur 11 Ter hoogte van sleuf 3 werd een profielput gegraven ten einde de diepte van de vergraving vast te stellen: deze werd gestaakt op ca. 3m onder maaiveld. De begrenzing kon op deze locatie niet vastgesteld worden.	20
Figuur 12 Bodemprofiel P1 in sleuf 1.	20
Figuur 13 Bodemprofiel P4 in sleuf 2 Figuur 14 Bodemprofiel P6 in sleuf 4.	21
Figuur 15 Bodemprofiel P7 in sleuf 10.	21
Figuur 16 Spoor 15 (links) oversnijdt spoor 16 met houtskoolrijke vulling.	22
Figuur 17 spoor 2, een paalspoor, kenmerkt zich net als de andere sporen in deze cluster door een lichtgrijze vulling en diffuse begrenzing. De foto bovenaan illustreert het zich voor het inklassen/interpreteren van de contouren.	22
Figuur 18 Overzichtsfoto van de oost-west georiënteerde structuur: een zespostenspieker of restanten van een groter (hoofd)gebouw?	23
Figuur 19 Spoor 1 werd geïnterpreteerd als restant van een gracht.	23
Figuur 20 Een mogelijk paalkuil en -spoor s5.	24
Figuur 21 Spoor s10 (sleuf 2) is geïnterpreteerd als kuil.	24
Figuur 22 Algemeen zicht op het kijkvenster 2.	25
Figuur 23 Paalspoor s21 in coupe.	25
Figuur 24 Uit de greppel s6 (rechts) werd een randfragment van een biconisch potje aangetroffen.	25
Figuur 25 Foto van sleuf 9 en aansluitend kijkvenster 5.	26
Figuur 26 noord-zuid coupe op spoor 28.	27
Figuur 27 (rechts) oost-west coupe op spoor 28.	27
Figuur 28 Coupe op spoor 33.	27
Figuur 29 coupe op spoor 31.	27
Figuur 30 overzichtsfoto van kijkvenster 6.	28
Figuur 32 Vlakfoto van sporen 50 en 49 (bovenaan) en spoor 48.	29
Figuur 33 Sporen 50 en 49 in coupe.	29
Figuur 34 Coupe op de kuil s36.	29
Figuur 31 Vlakfoto van de rechthoekige kuil s42.	29
Figuur 35 een houtskoolrijke kuil s25.	29
Figuur 36 Paalspoor s22.	29

TECHNISCHE FICHE

ADMINISTRATIEVE GEGEVENS	
Opdrachtgever	Vooruitzicht nv Leopold de Waelplaats 26 2000 Antwerpen
Uitvoerder	Odin, Archeologisch onderzoeks- en adviesbureau Oude Brugsepoort 17 9800 Deinze In onderaanneming van Antea Group Roderveldlaan 1 2600 Antwerpen
Projectmedewerkers	Caroline Ryssaert, Projectleider - archeoloog Jan De Beenhouwer, archeoloog (Fodio) Joep Orbons, GIS (ArcheoPro)
Wetenschappelijke Begeleiding	Anne Schryvers consulent archeologie Stad Antwerpen -Stadsontwikkeling Grote Markt 1 2000 Antwerpen
Bewaarplaats data en documentatie	Odin, Archeologisch onderzoeks- en adviesbureau Oude Brugsepoort 17 9800 Deinze
Bewaarplaats vondsten en stalen	Depot Stad Antwerpen Havanastraat 5 2030 Antwerpen
Projectcode	2013-412
Vindplaatsnaam	Deurne-Eksterlaer
Adres	Herentalsebaan zn., Kerkhofweg zn.
Coördinaten	X;Y;Straat;Gemeente;NISnummer 157429.79;210494.61;Antwerpen;11002 157394.58;210410.32;Antwerpen;11002 157278.29;210438.06;Antwerpen;11002 157294.29;210531.95;Antwerpen;11002
Kadastrale gegevens	Afdeling: 31 Sectie: B Percelen: 426x, 426p2, 427x14, 427a14, 427t7, 427v13

Start- en einddatum	27 - 29 januari 2014
ONDERZOEKSOPDRACHT	
Bijzondere voorwaarden	Bijzondere voorwaarden bij de archeologische prospectie met ingreep in de bodem: Antwerpen, Eksterlaar
Archeologische verwachtingen	Op de archeologische advieskaart van de stad Antwerpen ligt de Eksterlaar binnen een archeologische aandachtszone. De redenen hiervoor zijn in de eerste plaats bodemkundig (Pbc en Pcc) aangezien deze een indicatie geven voor een goede bewaring van eventuele archeologische sporen.
Wetenschappelijke vraagstelling	<p>Dit rapport heeft enkel betrekking op deel 2: het proefsleuvenonderzoek langs de Kerkhofweg. Het projectgebied heeft een grotere omvang en zal gefaseerd onderzocht worden. Het voorbereidend bureauonderzoek werd gerapporteerd in deel 1.</p> <p>Volgende onderzoeksvragen dienen beantwoord te worden:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat is de bodemkundige opbouw van het terrein: welke zijn de waargenomen horizonten, beschrijving + duiding? - In hoeverre is de bodemopbouw intact? Is er sprake van bodemdegradatie en/of erosie, en zo ja, in welke mate? Wat vertelt dit over archeologische niveaus en de intactheid van sporen? - Zijn er sporen aanwezig? - Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen? - Hoe is de bewaringstoestand van de sporen? Welke factoren speelden hierin een rol, en wat is hun respectievelijke impact? - Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren? - Behoren de sporen tot één of meerdere periodes? - Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht bij een eventueel vervolgonderzoek? - Welk(e) de(e)l(en) van het terrein komen in aanmerking voor vervolgonderzoek? - Welke vraagstellingen zijn voor eventueel vervolgonderzoek van belang?
Aanleiding onderzoek	Op het terrein zal een verkaveling worden gerealiseerd.
Randvoorwaarden	De randvoorwaarden zijn conform de Bijzondere voorwaarden nageleefd.

RAADPLEGING SPECIALISTEN	
Peter Verstappen (Turninum)	overleg historische en archeologische data

ALGEMENE INLEIDING

Op het terrein te Eksterlaar wordt een verkaveling gepland. Het projectgebied heeft een oppervlakte van 15ha en bevindt zich op een onbebouwde zone omsloten door de Eksterlaar, de Herentalsebaan, de Kerkhofweg, de Manebruggestraat en de Van den Hautelei te Deurne.

Aangezien het terrein zich op de archeologische advieskaart van de stad Antwerpen binnen een archeologisch aandachtsgebied bevindt, wordt door het agentschap Onroerend Erfgoed (OE) een archeologisch vooronderzoek opgelegd.

Dit vooronderzoek bestaat enerzijds uit een bureauonderzoek waarbij landschappelijke, archeologische en historische data worden verzameld die relevant kunnen zijn voor het interpreteren en waarden van archeologische relictten. Anderzijds is er het luik veldwerk dat een proefsleuvenonderzoek omvat.

In dit rapport worden de resultaten van het **proefsleuvenonderzoek langs de Kerkhofweg** neer gelegd.

Het onderzoek is uitgevoerd onder leiding van Caroline Ryssaert (ODIN, in onderaanneming van Antea Group), bijgestaan door Jan De Beenhouwer (Fodio).

De wetenschappelijke begeleiding gebeurt door Anne Schryvers (Stad Antwerpen, Stadsontwikkeling - dienst Archeologie).

Vanuit het agentschap Onroerend Erfgoed Antwerpen volgt Leendert Van Der Meij dit project op.

Contactpersoon bij de opdrachtgever is Kris Van Ballaer (KVB Invest). De coördinaten van de opdrachtgever zijn als volgt:

Vooruitzicht nv
Leopold de Waelplaats 26
2000 Antwerpen

ONDERZOEK

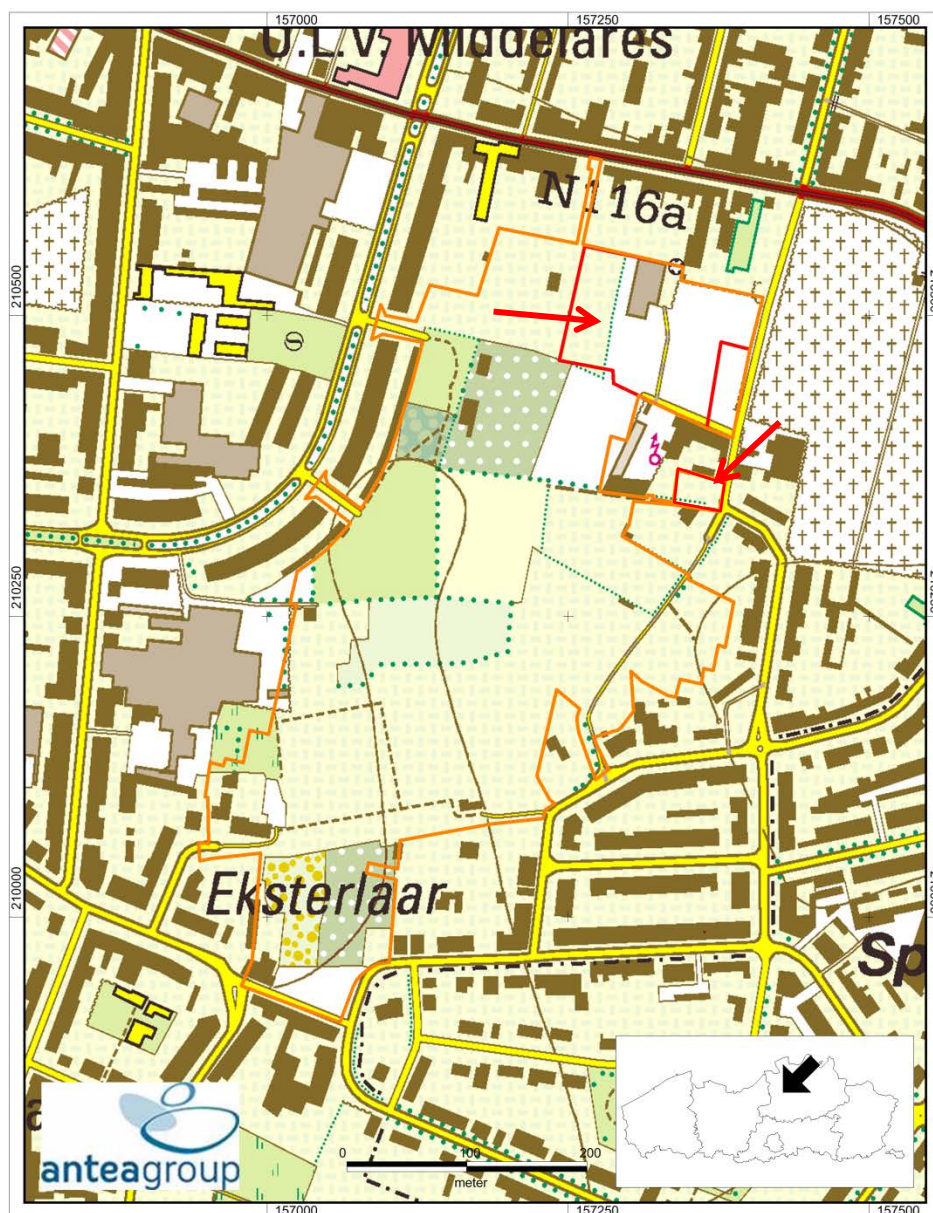
1 SITUERING VAN HET PROJECTGEBIED

Het projectgebied bevindt zich op een onbebouwde zone omsloten door de Herentalsebaan en de Kerkhofweg (figuur 1). Momenteel kenmerkt dit gebied zich door spontane bosbegroeiing of is braakliggend. Langs de Kerkhofweg is een tijdelijk schooltje gebouwd (figuur 2).

Kadastraal is het projectgebied gekend als:

Afdeling: 31   Sectie: B

Percelen: 426x, 426p2, 427x14, 427a14, 427t7, 427v13. We verwijzen naar bijlage 1 voor een weergave van de kadastrale kaart.

Figuur 1 Situering van het projectgebied op de topografische kaart (1:10.000 © AGIV). Het volledige studiegebied is aangeduid in oranje. Het gebied dat tijdens deze fase is onderzocht is aangeduid in rood.

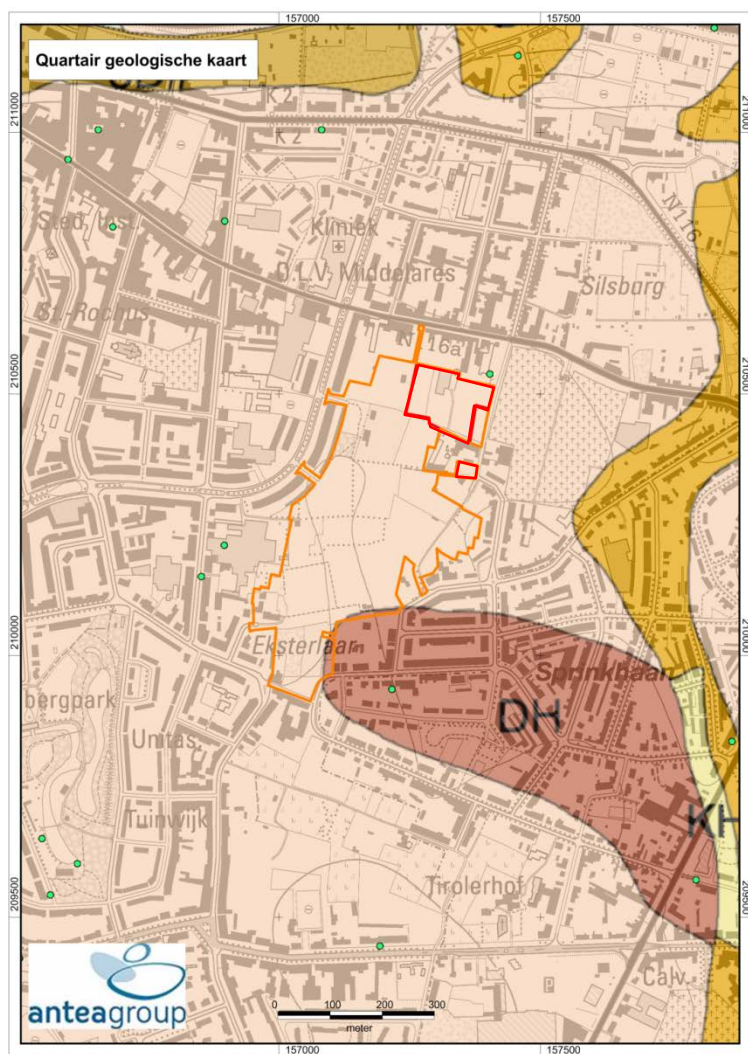
Figuur 2 Situering van het projectgebied op een luchtfoto (© AGIV) . Het volledige studiegebied is aangeduid in oranje. Het gebied dat tijdens deze fase is onderzocht is aangeduid in rood.

2 GEOLOGIE EN BODEM

Het gebied ligt aan de noordostrand van de agglomeratie Antwerpen en bevindt zich op de grens van de Boomse Cuesta naar de zuidwestelijke Antwerpse Kempen. Het heeft een topografie van ongeveer +7 à 9 m TAW. Het gebied wordt verder begrensd door de Scheldepolders en het (Groot) Schijn. Het terrein maakt deel uit van een noord-zuid georiënteerde verhevenheid, wellicht een dekzandrug, oorspronkelijk aan de oostzijde begrensd door een zijrivier van het Groot Schijn, de Koudebeek. Deze beek is ondertussen grotendeels opgenomen in het rioleringsstelsel. Ook ten oosten van de rug bevindt zich een oude waterloop, namelijk de Eksterlaarbeek.

Op basis van de boringen gepubliceerd door de Belgisch Geologische Dienst en gezet binnen of in de onmiddellijke omgeving van het projectgebied kunnen we stellen dat het quartaire dek ca. 5m bedraagt en bestaat uit glauconiethoudend fijn zand tot lemig zand. De Quartaire bedekking bestaat uit eind-Weichseliaan dekzanden rustend op onder-pleistocene sedimenten die gerekend worden tot de Formatie van Malle (Lid van Brasschaat).

Figuur 3 Quartairgeologische kaart met aanduiding van de gekende boringen in de omgeving (© GDI-Vlaanderen). Het volledige studiegebied is aangeduid in oranje. Het gebied dat tijdens deze fase is onderzocht is aangeduid in rood.

Archeologisch vooronderzoek Deurne, Eksterlaar: deel 2 - proefsleuvenonderzoek Kerkhofweg

3 ARCHEOLOGISCHE EN HISTORISCHE CONTEXT

De archeologische en historische context werd uitgebreid beschreven in het deelrapport met betrekking tot bureauonderzoek (deel 1). We beperken ons hier tot een samenvatting.

Vindplaatsen uit de omgeving gaan terug tot de steentijd, met name langs het Schijn ten noorden van het gebied. Er zijn opvallend veel vindplaatsen gekend uit de ijzertijd. Ook hier spelen de waterlopen een belangrijke rol. Vindplaatsen zijn gekend langs het Groot Schijn, maar eveneens langs de Koudebeek die zich direct ten oosten van het projectgebied situeert. In de directe nabijheid werd ter hoogte van de Floris Primslei 1 te Borsbeek (site 'Sprinkhaan' met locatienummer 101456, zie figuur XX)) bij het uitgraven van funderingssleuven twee urnen met crematieresten uit de vroege ijzertijd aangetroffen¹. Vermeldenswaardig is de vindplaats 'Vogelzang' te Borsbeek, waar een urnengravelveld werd aangetroffen.

Een bijzondere vondst uit de late ijzertijd werd ter hoogte van het kasteel Boekenberg aangetroffen in de 19de eeuw. Het gaat om een gouden stater van de Nervii².

In tegenstelling tot de ijzertijd blijken vindplaatsen uit de Romeinse tijd schaars. Ten noorden van het studiegebied bevindt zich de vindplaats 'Rivierenhof 5' waar enkele geprospecteerde aardewerkvondsten mogelijk tot de Romeinse periode behoren.

Archeologische vindplaatsen uit de vroege middeleeuwen ontbreken eveneens, uitgezonderd een aantal prospectievondsten in de ruimere omgeving (mondelinge informatie Peter Verstappen) en het reeds vermelde gravelveld ter hoogte van de vindplaats Vogelzang te Borsbeek, waar eveneens merovingische graven zijn aangetroffen.

De eerste concrete gegevens in de historische bronnen gaan terug tot 12de eeuw waar we een schaars bewoonde parochie aantreffen, die behalve Deurne, Borgerhout en Borsbeek, ook stukken van Merksem, Wommelgem, wellicht ook Wijnegem en misschien zelfs 's Gravenwezel omvatte. Ofschoon dit gebied een onderdeel was van het hertogdom Brabant en kerkrechtelijk onder het bisdom Kamerijk viel, werden de grondheerlijke rechten er uitgeoefend door de prins-bisschoppen van Luik. Na 1288 was de heerlijkheid afwisselend in het bezit van de hertogen van Brabant, de graven van Vlaanderen en de stad Antwerpen.

Vanaf de middeleeuwen vinden we de toponiemen Menegemlaar en Menegemveld terug, evenals een kouter toponiem (Nooyens 1981, p. 166-267). Het Menegemlaar situeerde zich ongeveer tussen de Herentalsebaan, de Van den Hautelei en de Ekster. De begrenzing aan de oostzijde is minder duidelijk. Het studiegebied hoorde in de (late) middeleeuwen tot het domein van het Bisschoppenhof. In de omgeving zou zich een 'Vroonhof' bevonden hebben (Nooyens 1981, p. 142-143). Het toponiem 'kouter' is in ieder geval interessant. Een kouter kenmerkt zich door de groepering van het voornaamste akkerland van een nederzetting op één groot complex bouwland dat tot de beste gronden van het nederzettingsgebied behoort. Deze ontwikkeling speelt wellicht vanaf de 9de eeuw. De nederzetting zelf ligt doorgaans aan de rand van dit complex en bestaat uit een min of meer gesloten groep van vijf tot twintig boerderijen die meestal zonder veel herkenbare ordening bijeen liggen (Verhulst, 1995, p. 121). De aanwezigheid van een vroonhof en een koutertoponiem wijst met andere woorden in de richting van een oude, mogelijk vroegmiddeleeuwse, ontginning van het gebied. Waar dit vroonhof precies lag, is niet duidelijk.

Vanaf de 16de eeuw hadden zich aan de Turnhoutsebaan neringdoeners en handelslui gevestigd in navolging van hun succesrijke voorgangers in Borgerhout. In de 17de eeuw bracht een octrooi van de stad Antwerpen de doodsteek toe aan elke vorm van pre-industriële activiteit: alle ambachten en

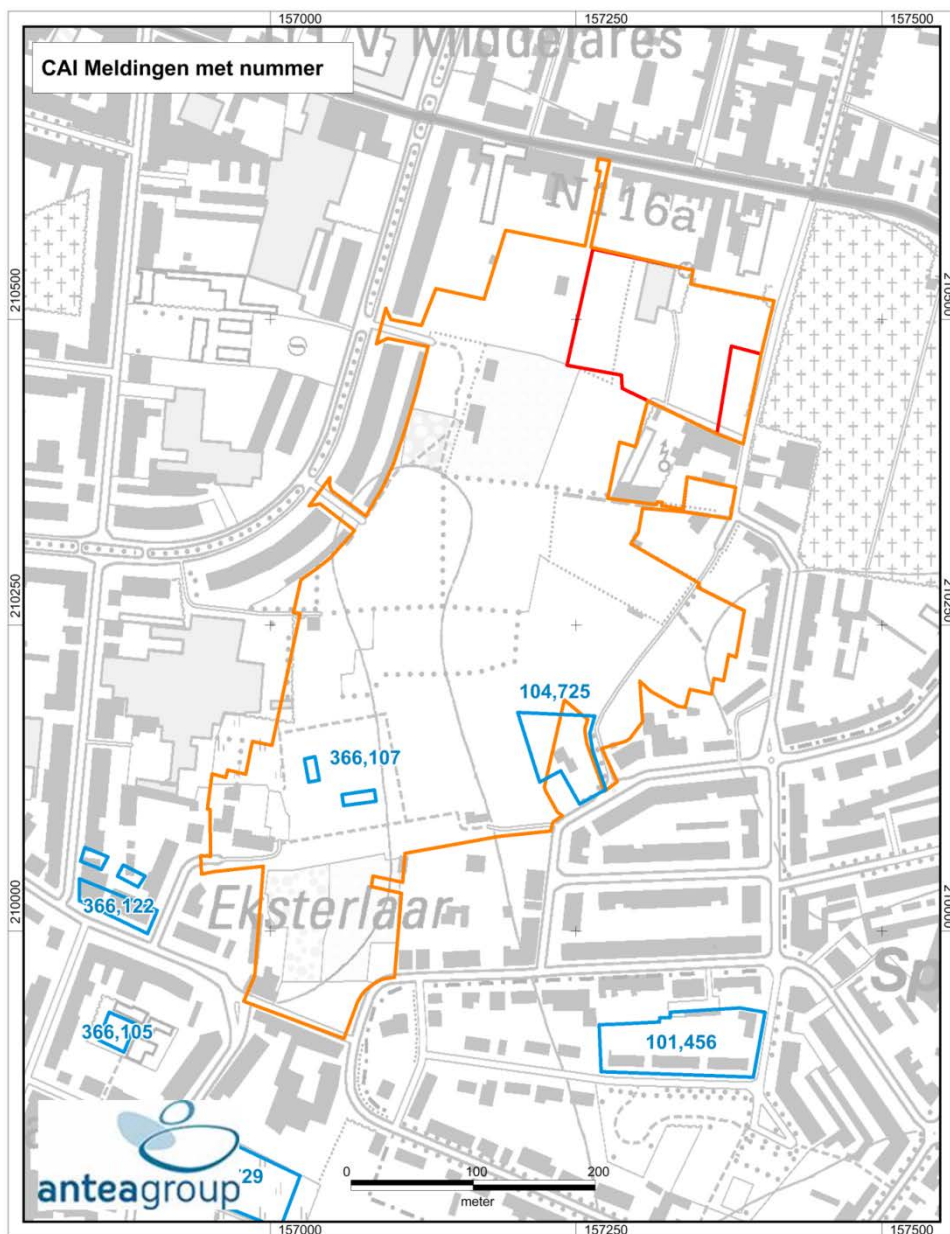
---

¹ <http://cai.erfgoed.net/cai/locatie.php?l=101456>

² <http://cai.erfgoed.net/cai/locatie.php?l=100245>

Figuur 5 Kaart met gekende archeologische vindplaatsen in de omgeving (CAI kaart)

neringen die niet in de strikte behoeften van de lokale boerenbevolking voorzagen werden verboden. De enige toekomst lag in een volledig op land-, bos- en tuinbouw toegespitste economie. Een belangrijk gevolg hiervan is de inplanting vanaf de 16de eeuw van zogenaamde 'buitenplaatsen': rijk geworden patriciërs ontvluchtten de knellende stadsgrenzen om in een weelderig lusthuis hun status ten toon te spreiden en hun fortuin in gronden te beleggen. Één van die kastelen betreft het Kasteel Boekenberg, gelegen langs de Gouverneur Holvoetlaan (zie CAI locatie 104.722 op figuur 5). Direct ten oosten ervan bevindt zich het Oude Donck kasteel, een in oorsprong 14de eeuwse hoeve dat eveneens als lusthof werd ingericht in de 17de eeuw (Driesen 2008-2009, CAI locatie 366.105, zie figuur 5). Ook het 'hof Nielens' of 'Waelhof', gelegen langs de Ekster, fungeerde als 'buitenplaats' in de 16de en 17de eeuw (Baetens et al. 2013, p. 45). Op de CAI is de locatie ervan verkeerd aangegeven (locatie 366.107 (figuur 5)). De hoeve bevindt zich iets meer westwaarts.

Het is ook uit deze periode dat de oudste vermelding van Eksterlaar gekend is. De naamgeving verwijst naar de landelijke gehuchten Groot en Klein Eksterlaar, die volgens de inventaris bouwkundig erfgoed genoemd zijn naar de brouwerij de "Ekster", gelegen in het verlengde van Menegemlei op de grens met Borsbeek (zie ook cai locatie 366.122 op figuur 5).

Langs de Kerkhofweg 116 situeerde zich de Vleerakkerhoeve, een alleenstaande hoeve die minstens tot de 18de eeuw opklom (zie CAI locatie 104.725 op figuur 5).

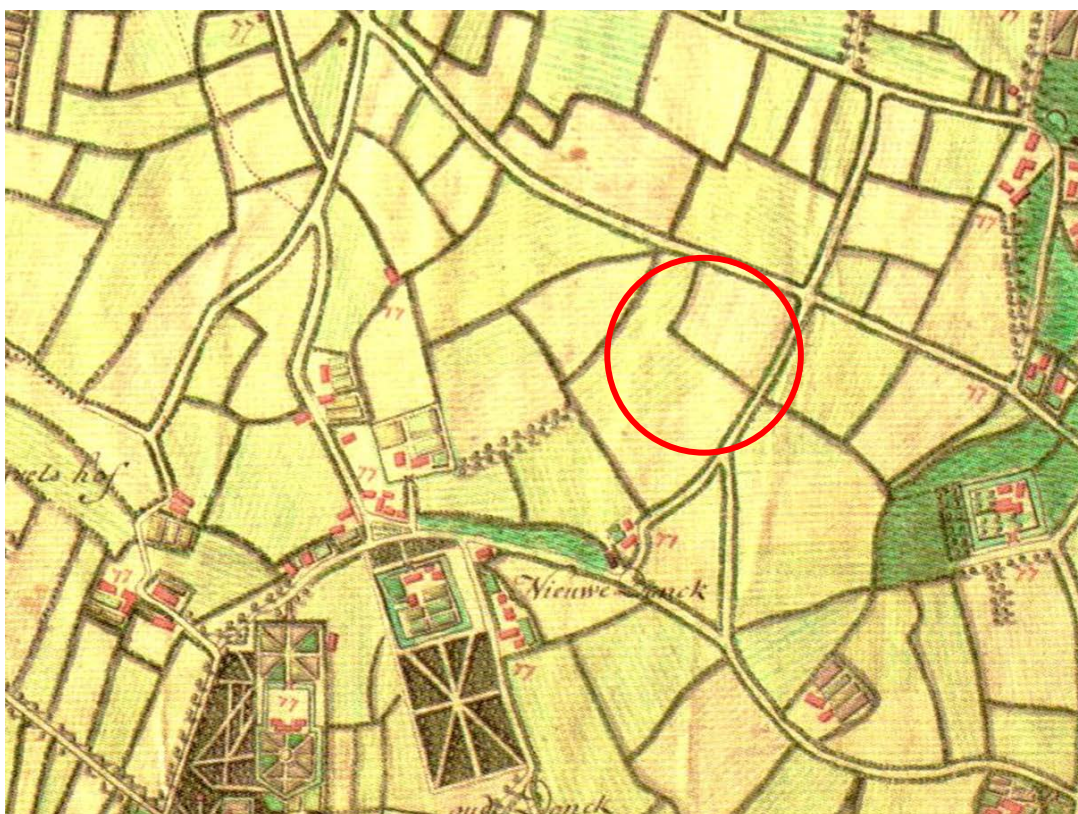
Deze situatie, gekenmerkt door een open akkerlandschap met bewoning voornamelijk geconcentreerd langs wegen vinden we terug op de Ferrariskaart en de Atlas der buurtwegen (Figuur 6 en Figuur 7). Ter hoogte van het te onderzoeken gebied is geen bebouwing weergegeven. Op de Atlas der Buurtwegen lijkt een voetweg schuin over het terrein te lopen.

Vermeldingswaardig binnen het kader van deze studie is het Herenhuis 'Hier is 't in 't vuurwerk' gelegen langs Herentalsebaan 502-504, aldus grenzend aan de noordzijde van het studiegebied. De kantoren van de vuurwerffabriek van Edm. Eug. Hendrickx, in 1890 van Antwerpen naar Eksterlaar overgebracht, werden hier gevestigd.

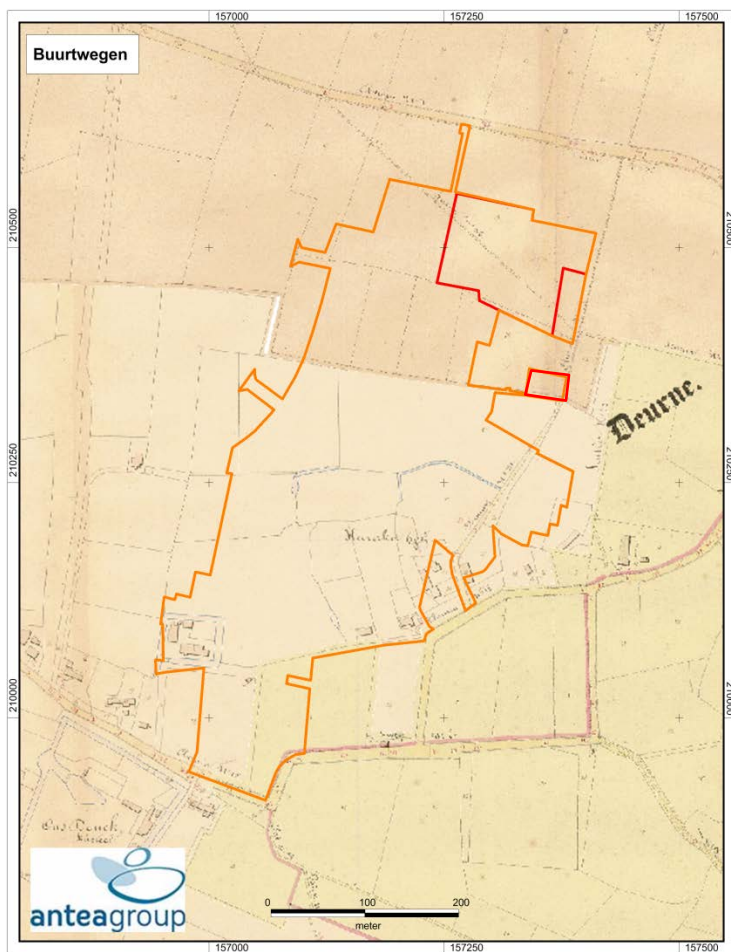
De naamgeving van de Kerkhofweg dateert uit 1912 en verwijst naar de begraafplaats aan de oostzijde. Uiteraard is de weg zelf ouder, aangezien ze reeds op de 18de eeuwse kaarten is opgetekend.

Uit de historische en archeologische inventarisatie onthouden we aldus dat in de omgeving van het studiegebied talrijke vindplaatsen gekend zijn uit de ijzertijd. Er zijn eveneens aanwijzingen dat vanaf de (vroeg) middeleeuwen het gebied hoorde tot een groot akkercomplex. Hoeves en bewoning lijken vanaf de volle middeleeuwen vooral geconcentreerd langs de wegen. Vooral langs de Ekster en de aansluiting met de kerkhofweg zijn een aantal hoeves gekend. Een aantal van deze hoeves worden vanaf de 16de eeuw omgevormd tot 'buitenplaatsen'. Ondanks de grote toename aan bevolking vanaf de 19de eeuw, bleef het gebied Eksterlaar lang zijn open, ruraal karakter behouden.

Figuur 6 Uitsnede van de kaart van Ferraris, kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden en het Prinsbisdom Luik, uit 1770 (http://belgica.kbr.be/nl/coll/cp/cpFerrarisCarte_nl.html). De locatie is bij benadering aangeduid aangezien de positie van de wegen en hoeves niet maatvast opgetekend zijn.

Figuur 7 Uitsnede uit de Atlas der Buurtwegen uit 1850 met aanduiding van het studiegebied (http://gisgeoloket.provant.be/SilverlightViewer_1_10_1/Viewer.html?Viewer=AtlasBuurtwegen). Het gebied dat tijdens deze fase is onderzocht is aangeduid in rood.

4 PROEFSLEUVENONDERZOEK

4.1 METHODIEK EN VERLOOP VAN HET ONDERZOEK

Het veldwerk met betrekking tot het proefsleuvenonderzoek vond plaats tussen 27 en 29 januari 2014. Het studiegebied bestaat uit 2 zones: zone A betreft het grootste gebied en omvat de percelen 427v13, 427a14 en 427x14. Hier werden sleuven 1 tot en met 9 gegraven. Zone B situeert zich iets zuidelijker en omvat percelen 426x en 426p. Sleuven 10 en 11 bevinden zich binnen deze zone.

De inplanting van de sleuven werd bepaald in overleg met Onroerend Erfgoed en de wetenschappelijke begeleiding. Ter hoogte van de te onderzoeken locatie zijn geen directe historische gegevens beschikbaar (uitgezonderd de aanwezigheid van een voetweg), noch gegevens vanuit bodemkundig of geologisch standpunt die doorslaggevend zijn voor de inplanting van de sleuven. Vanuit praktisch oogpunt werd daarom geopteerd om de sleuven grotendeels parallel met de aanwezige bomenrijen en afsluitingen te oriënteren. Voor zone A betekent het dat de sleuven een noord-zuid oriëntering hebben. Conform de bijzondere voorwaarden zijn de sleuven aangelegd met een maximale tussenafstand van 15m (van middenpunt tot middenpunt). Dit met uitzondering van sleuf 2 en 3: Door de aanwezigheid van bomen is de tussenafstand tussen beiden ca. 25m. Gezien de locatie van (wacht)leidingen langs de Kerkhofweg is een marge gehanteerd tussen sleuf 9 en de perceelsgrens. Deze sleuf is niet helemaal doorgetrokken gezien de locatie van de school.

Figuur 8 Aanleg van kijkvenster en sleuf.

In zone zijn de sleuven dwars op de kerkhofweg gegraven. Tussen sleuf 11 en de perceelsgrens is een buffer gehanteerd van ruim 10m ten einde stabiliteitsproblemen te vermijden met de aanwezige bebouwing.

Er zijn 6 kijkvensters gegraven. Een kijkvenster laat toe na te gaan of aangetroffen sporen deel uitmaken uit een cluster en/of structuur. Ter hoogte van paalsporen s2 en s3 in sleuf 1 is kijkvenster 1 aangelegd. Kijkvenster 2 situeert zich langs sleuf 2, ter hoogte van paalspoor s5, en werd gegraven met het oog op de noordoostelijke begrenzing van de aangetroffen vindplaats. Kijkvenster 3, een

dwarssleuf op sleuf 4, richtte zich op het vaststellen van de begrenzing van de verstoring aangetroffen in sleuf 3. De aanwezigheid van een zeer dik pakket opgebracht puin leidde er toe dat sleuf 3 voortijdig werd stop gezet. Op basis van deze informatie is de locatie van sleuf 5 bepaald. Ter hoogte van sleuf 6 bevindt zich kijkvenster 4. Langs de verstoring, aangetroffen binnen deze sleuf, bevinden zich een aantal onduidelijke sporen. Om deze beter te interpreteren is de sleuf uitgebreid. In sleuf 9 zijn tussen de vergraven gedeeltes een aantal sporen aangetroffen. Door het graven van kijkvenster 5 is nagegaan of deze deel uitmaken van een cluster en of de niet-verstoorde zone zich ook in oostelijke richting verder zet. Kijkvenster 6 sluit aan bij sleuf 10.

Een archeoloog stond in voor de begeleiding van de kraan, alsook het opschonen van het vlak en de profielen evenals het aankrassen van sporen en vondsten. Een tweede archeoloog volgde en registreerde deze zaken met behulp van standaard sleuvenfiches. Dergelijke fiches laten toe de sporen te schetsen op schaal 1:100. Beschrijvingen werden op een sporenlijst aangevuld. Vervolgens

werden sporen en profielen gefotografeerd. Vondsten werden onmiddellijk in gripzakken opgeborgen, terwijl sporen werden aangeduid met een plastic fiche met vermeldingen van nummer. Deze werden aansluitend door een topograaf ingemeten met behulp van een gps/total station, met inbegrip van alle ingrepen.

Aansluitend aan het inmeten van de sporen is een selectie aan sporen gecoupeerd. Coupes zijn gezet met het oog op het vaststellen van het antropogene karakter van de sporen, alsook om dateerbaar materiaal te verzamelen. In kijkvenster 2 is het spoor s21 gecoupeerd. In kijkvenster 5/sleuf 9 zijn alle aangetroffen sporen gecoupeerd. Dit gebeurde, in overleg met het bevoegd gezag, gezien de geïsoleerde locatie van de sporen en de mogelijkheid dat hier geen verder onderzoek zou gebeuren. In sleuf 10/kijkvenster 6 zijn volgende sporen gecoupeerd: s40, s49, s50 en s36. In sleuf 11 is s43 gecoupeerd.

De totale oppervlakte van het projectgebied bedraagt 1.5 ha, waarvan 1.315m² werd onderzocht. Dit stemt overeen met 9% van het volledige onderzoeksterrein. Reden voor dit lagere percentage is de aanwezigheid van bomen ten westen van sleuf 1 en tussen sleuf 2 en sleuven 3 en 4³.

4.2 RESULTATEN

Algemene bodemopbouw

Op een groot deel van zone A is de bodem vergraven. Tussen sleuf 5 en de kerkhofweg blijkt de top van het bodemprofiel te bestaan uit opgebracht (bouw)puin. Hieronder bevindt zich, uitgezonderd enkele geïsoleerde zones, de C-horizont. Navraag bij buurtbewoners leert dat het terrein ontzaveld werd⁴. De diepte van deze uitgraving verschilt sterk en gaat van 1m tot ruim 3m. De ontzavelde zone is naderhand aangevuld met bouwpuin.

Figuur 10 Zicht op het aangevuld bouwpuin in sleuf 7. Halfweg de sleuf bevindt zich verharding.

Figuur 9 De diepte van de vergraving verschilt sterk, zoals ook te zien in sleuf 6/

³ Dit wordt opgevangen via het in dit rapport geformuleerde advies: ten westen van sleuf 1 dient vooronderzoek uitgevoerd te worden in een latere fase van de ontwikkeling. De zone tussen sleuf 2 en sleuven 3 en 4 wordt tijdens het vervolgonderzoek bekeken.

⁴ Mondelinge communicatie A. Goossens op 29/1/2014

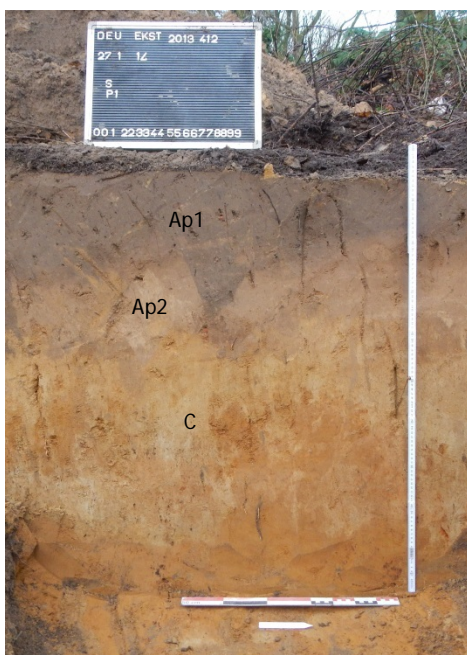
Figuur 11 Ter hoogte van sleuf 3 werd een profielput gegraven ten einde de diepte van de vergraving vast te stellen: deze werd gestaakt op ca. 3m onder maaiveld. De begrenzing kon op deze locatie niet vastgesteld worden.

In sleuven 1 en 2, gelegen aan de westelijke zijde van zone A, blijkt de bodemopbouw relatief goed bewaard. Lokaal bevinden zich er enkele verstoringen in de vorm van grote kuilen waarin huishoudelijk afval is gedumpt. Op één locatie zijn delen van een autowrak aangetroffen. De bodemopbouw kan als volgt beschreven worden:

0-30 à 35cm onder maaiveld: Ap - ploeglaag. Bruingrijs licht silteus fijn zand, licht humeus met een weinig houtskool en baksteenfragmentjes

30 - 45 à 60 cm onder maaiveld: Ap2 - oude akkerlaag. Licht bruin, licht silteus zand met sporadisch gele vlekken/bandjes. Licht humeus en af en toe wat houtskool bevattend. De ondergrens is over het algemeen scherp, bioturbatie is beperkt. Onderaan zijn ploegsporen aanwezig.

Vanaf 45 cm onder maaiveld: C-horizont. Geelbruin silteus zand. Bovenaan gekenmerkt door een blekere band waarin silt en kalk is uitgespoeld. Daaronder een sterk silteuze band met accumulatie van mangaan en roestverschijnselen.

De sporadische aanwezigheid van horizontale gele bandjes en de beperkte mate aan bioturbatie, eventueel te koppelen aan een hoge zuurtegraad, doet denken aan de kenmerken van een plaggenbodem. Over de definitie van plaggenbodems bestaat discussie en vaak wordt een minimale dikte van 60cm aangehouden. Wat voor de onderzochte locatie uiteraard niet het geval is. Aangezien bij het gevoerde onderzoek geen bodemkundige betrokken is, kunnen we hieromtrent geen verdere uitspraken doen.

Waar de ontzavelingswerken minder impact hadden, werd lokaal restanten van deze akkerlaag aangetroffen. Het lijkt er op dat deze bodem oorspronkelijk over de volledige zone A voorkwam. Ook in zone B werd een gelijkaardige bodemopbouw aangetroffen.

Het archeologisch vlak werd op de grens van de Ap2- en C-horizont aangelegd. Bij het verdiepen werd laagsgewijs gewerkt ten einde geen sporen te missen die mogelijk in verband stonden met de Ap2 horizont.

Figuur 12 Bodemprofiel P1 in sleuf 1

Figuur 13 Bodemprofiel P4 in sleuf 2

Figuur 14 Bodemprofiel P6 in sleuf 4

Figuur 15 Bodemprofiel P7 in sleuf 10

Vindplaats 1

Ter hoogte van sleuven 1 en 2 is een eerste sporencluster aangetroffen. Ruimtelijk kenmerkt ze zich door een lage densiteit. Het betreft o.m. zes paalsporen die tot een gebouwplattengrond horen met oostwest oriëntering (s3, s15, s18, s12, s13, s17 - in kijkvenster 1). De sporen hebben een lichtgrijze kleur met gele vlekken en een diffuse begrenzing. Ze zijn rond tot afgerond vierkant van vorm, hebben een diameter van ca. 50cm en een tussenafstand van 2m. Ofwel betreft het hier een zespostenspieker (ofwel voorraadschuurtje), ofwel maken de paalsporen deel uit van een groter (hoofd)gebouw. Één van de sporen, s15, oversnijdt een ouder spoor dat opvalt door zijn houtskoolrijke vulling (s16). Of het hier om een herstelling gaat, dan wel restant van een andere, oudere structuur kon niet achterhaald worden. In de nabijheid van deze structuur bevinden zich nog een aantal kleinere (paal)sporen met een gelijkaardige vulling (s2, s11 en s19). Ten noorden van deze palencluster, ongeveer halfweg sleuf 1, bevindt zich mogelijk een gracht (s1). Omwille van de vage begrenzing en de humeuzere vulling aan de noordzijde houden we evenwel de mogelijkheid voor ogen dat het om een restant gaat van een boomval. In sleuf 2 is ter hoogte van dit spoor evenwel een greppel, s6, aangetroffen. Mogelijk is dit een verderzetting hiervan wat een antropogene interpretatie dan weer versterkt.

Figuur 16 Spoor 15 (links) oversnijdt spoor 16 met houtskoolrijke vulling.

Figuur 17 spoor 2, een paalspoor, kenmerkt zich net als de andere sporen in deze cluster door een lichtgrijze vulling en diffuse begrenzing. De foto bovenaan illustreert het zich voor het inklassen/interpreteren van de contouren.

Figuur 18 Overzichtsfoto van de oost-west georiënteerde structuur: een zespostenspieker of restanten van een groter (hoofd)gebouw?

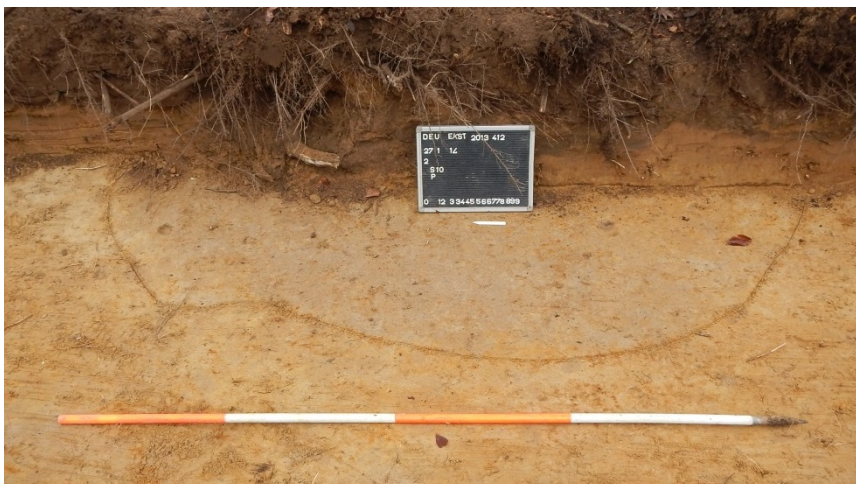
Figuur 19 Spoor 1 werd geïnterpreteerd als restant van een gracht.

In sleuf 2 komen verspreid sterk gelijkaardige sporen voor. Het spoor s10, een grote kuil, bevindt zich in de nabijheid van de hier boven beschreven structuur. Terwijl voor s9 een interpretatie moeilijk is (antropogeen of natuurlijk?) omwille van zijn vage omlijning, blijkt spoor s8 vlakbij een duidelijk paalspoor met een diameter van 60cm. Spoor s6 betreft een oost-west georiënteerde greppel en bevindt zich zoals eerder beschreven op dezelfde hoogte als spoor s1. Ter hoogte van kijkvenster 2 is een paalkuil, s5, aangetroffen dat zich kenmerkt door een licht bruingrijze vulling met wat houtskoolvlekjes en diffuse begrenzing. Het spoor heeft een eerder onregelmatige vorm omwille van de bioturbatie die er doorheen gaat en lijkt een donkere kern te bevatten dat als paalspoor kan geïnterpreteerd worden. De diameter van het spoor bedraagt ca. 80cm. Vlakbij bevindt zich een tweede, kleiner paalspoor (s21) met lichtbruine, geel gevlekte vulling dat wat houtskool bevat. Het spoor heeft een ronde vorm en diameter van 20cm. Bij het couperen bleek het paalspoor 22cm onder het aangelegd vlak diep te gaan.

Een langwerpige kuil met bruingrijze vulling, s20, is oversneden door een verstoring. Op basis van zijn scherpe aflijning achten we het plausibel dat dit spoor jonger is.

De sporen tekenen zich stratigrafisch af onder de Ap2 horizont. Aangezien er geen gegevens voor handen zijn omtrent de datering van deze bodemhorizont geeft dit geen verder indicaties voor een *terminus ante quem*. In twee sporen is echter wel aardewerk aangetroffen. In de greppel s6 is een onversierd randfragment in dunwandig, handgevormd aardewerk aangetroffen. Wellicht behoort het tot een biconisch potje. In dezelfde sleuf is in een windval een fragment dikwandig, handgevormd aardewerk aangetroffen. Beide fragmenten doen vermoeden dat we hier te maken hebben met een ijzertijdvindplaats.

Figuur 21 Spoor s10 (sleuf 2) is geïnterpreteerd als kuil

Figuur 20 Een mogelijk paalkuil en -spoor s5

Figuur 24 Uit de greppel s6 (rechts) werd een randfragment van een biconisch potje aangetroffen

Figuur 23 Paalspoor s21 in coupe

Figuur 22 Algemeen zicht op het kijkvenster 2

Vindplaats 2

In sleuf 9 (zone A) is een sporencluster aangetroffen bestaande uit een aantal paalsporen en een paalkuil waarvan de aflijning en vulling sterk aanleunen aan de zogenaamde ijzertijdsporen van vindplaats 1. Het betreft drie paalsporen - s33, s32 en s31 - die zich op een noordwest-zuidoost georiënteerde lijn lijken te bevinden. Sporen 31 en 32 hebben een diameter van ca. 20cm. Terwijl

spoor 32 ondiep bewaard is (10cm) en een komvormig profiel met afgevlakte bodem heeft, kenmerkt spoor 31 zich door een geknikt profiel met vlakke bodem tot een diepte van 16cm onder het aangelegd vlak. Spoor 33 heeft een diameter van 38cm en heeft in coupe een komvormig profiel (12cm diep).

Spoor 28, een afgerond vierkante kuil met lichtgrijze vulling en een weinig houtskool, bleek na het couperen een geknikt profiel te hebben en diepere kern. Wellicht betreft het dus een paalkuil. Het spoor wordt oversneden door spoor s29. Omwille van bioturbatie is dit spoor zowel in vlak als in profiel moeilijk af te lijnen.

Sporen s30 en s34 blijken na couperen natuurlijk te zijn.

Hoewel geclusterd, blijkt het moeilijk te achterhalen of deze sporen tot een structuur horen. Hiervoor lijken hun afmetingen en vormen te sterk te variëren. De sporencluster bevindt zich in een zone omringd door verstoringen, wat de ruimtelijke interpretatie bemoeilijkt. In welke mate de verstoring ten oosten van de palencluster zich verder zet is niet duidelijk. Op basis van hun uitzicht lijkt het verleidelijk om ook voor deze sporen een ijzertijd datering naar voor te schuiven. Enkel in spoor s32 is een fragment handgevormd aardewerk aangetroffen dat echter te klein is voor verder determinatie.

Figuur 25 Foto van sleuf 9 en aansluitend kijkvenster 5

Figuur 26 noord-zuid coupe op spoor 28

Figuur 27 (rechts) oost-west coupe op spoor 28

Figuur 29 coupe op spoor 31

Figuur 28 Coupe op spoor 33

Vindplaats 3

In zone B, waar sleuven 10 en 9 zich bevinden, zijn een reeks sporen aangetroffen. De zichtbaarheid van de sporen is in deze zone bemoeilijkt door de sterke doorworteling van de bodem. Een aantal sporen blijkt dan ook na het couperen natuurlijk te zijn: Het betreft sporen 40 en 43. Op basis van hun kleur en onregelmatige vorm/aflijning zijn ook sporen 44 en 47 als natuurlijk geïnterpreteerd.

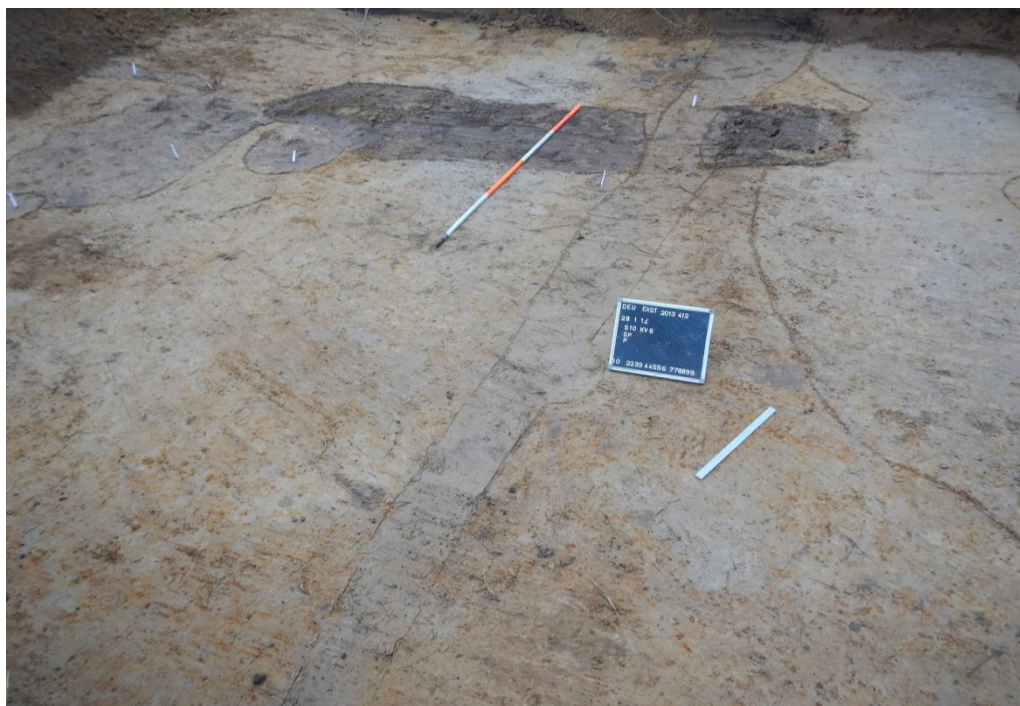
In sleuf 10 en aansluitend kijkvenster 6 bevinden zich een aantal kuilen. Spoor 50 is een grote kuil met een zeer heterogene vulling (bruin-geel-grijs gevlekt) en een scherpe aflijning. In doorsnede heeft de kuil een concaaf profiel met vlakke bodem. De kuil is oversneden door een kleiner spoor (s49), met gevlekte grijs-gele vulling en scherpe aflijning. Een rechthoekige kuil, s42, lijkt qua vulling en aflijning sterk gelijkaardig. Spoor 48 is onregelmatig rond en heeft een donkere grijsbruine vulling met gele vlekken en een wat houtskool. De aflijning is scherp. Bij het opschaven en couperen van

deze sporen is geen archeologisch materiaal aangetroffen. Omtrent de ouderdom kunnen weinig uitspraken gebeuren.

Ten noorden van deze sporencluster is een greppel aangetroffen met noord-zuid oriëntering (s38). Deze zet zich wellicht verder in sleuf 11 (s45). De greppel heeft een grijze, geel gevlekte vulling en is duidelijk begrensd. De greppel is stratigrafisch geassocieerd met de Ap2 horizont. Langs de greppel bevindt zich een onregelmatig gevormd spoor (s37) met vage lichtgrijze vulling. Omwille van de onregelmatige en vage aflijning vermoeden we dat het om een natuurlijke verkleuring gaat.

Sporen 36 en 35 hebben een lichtgrijze, sterk gevlekte vulling. De grens is zeer diffuus. Terwijl spoor 35 onregelmatig gevormd is, heeft spoor 36 een ronde vorm en bevat houtskool. In doorsnede heeft deze kuil een V-vormig profiel. In deze sporen zijn evenmin archeologische vondsten aangetroffen.

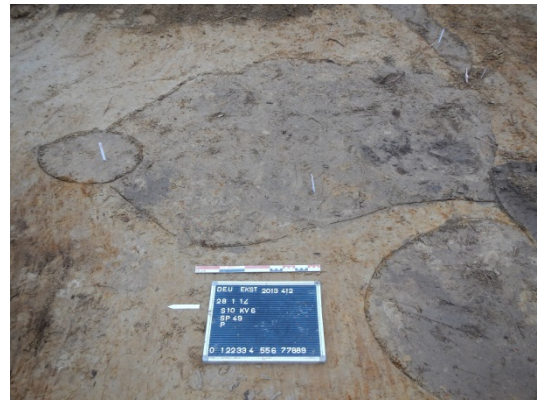

Figuur 30 overzichtsfoto van kijkvenster 6

Figuur 32 Sporen 50 en 49 in coupe

Figuur 31 Vlakfoto van sporen 50 en 49 (bovenaan) en spoor 48.

Figuur 34 Vlakfoto van de rechthoekige kuil s42

Figuur 33 Coupe op de kuil s36

Overige sporen

In zone A zijn verspreid over het terrein op nog een aantal locaties mogelijke archeologische sporen aangetroffen. Het betreft locaties die plaatselijk niet vergraven zijn, maar zich wel binnen de zone van de ontzaveling bevinden. In sleuf 5 zijn twee archeologische sporen aangetroffen: Spoor 22 een klein paalspoor met lichtgrijze vulling. Spoor 25 heeft een grijs en geel gevlekte vulling met verbrande leem (of in situ verbrand silt) en houtskool.

Figuur 36 Paalspoor s22

Figuur 35 een houtskoolrijke kuil s25

In sleuf 6 zijn ter hoogte van kijkvenster 4 twee sporen aangetroffen, oversneden door de vergravingen, en met onduidelijke aflijning. In het kijkvenster zijn geen extra sporen aangetroffen.

4.3 WAARDERING

Ter hoogte van zone A, meer bepaald van sleuf 3 tot en met sleuf 9, is het terrein in sterke mate vergraven en terug aangevuld met bouwpuin. Waar geen vergravingen hebben plaatsgevonden, zijn tijdens het proefsleuvenonderzoek telkens archeologische sporen aangetroffen.

Verspreid over sleuven 1 en 2 betreft het een reeks (paal)kuilen en een greppel die zich kenmerkt door een lichtgrijze vulling en een vage aflijning. Hoewel voorzichtigheid geboden is bij het interpreteren van sporen op basis van hun uiterlijke kenmerken, valt evenwel de gelijkenis van deze sporen op met de beschrijving van de typische uitgeloogde sporen die op ijzertijdvindplaatsen worden aangetroffen in de Antwerpse Kempen:

"Zoals de laatste jaren ook elders op de Kempense zandgronden steeds meer wordt vastgesteld, was de kwaliteit van de archeologische bodemsporen vaak bedroevend. De hoge uitlogingsgraad van het aanwezige humeuze materiaal in de paalkuilen bemoeilijkte de leesbaarheid van de sporen dusdanig dat vele sporen pas herkend werden in de configuratie van gebouwplattegronden waartoe ze behoorden. Door doorsneden te maken op plaatsen waar sporen in een plattegrond zouden moeten aanwezig zijn, werden te Brecht inderdaad nog bijkomende paalkuilen opgemerkt. In doorsneden tekenen deze sterk uitgeloogde archeologische bodemsporen zich doorgaans beter af dan aan het horizontale vlak. Wanneer sporen niet in een op het terrein herkenbare plattegrond aanwezig zijn, lopen ze het gevaar niet opgemerkt te worden. Deze degeneratie van het archeologische bodemarchief op de Kempense zandgronden is te wijten aan onder meer de voortdurende verlaging van de grondwatertafel en de verhoging van de zuurtegraad door de steeds toenemende bemesting, en is een probleem waar archeologen meer en meer rekening mee dienen te houden." (Gautier & Annaert 2006, p. 11).

Ondanks de lage zichtbaarheid van de sporen veroorzaakt door bodemprocessen, zijn de sporen dankzij de aanwezigheid van een Ap2 horizont relatief goed bewaard. Deze bodem fungeerde als buffer bij latere bodemingrepen.

De kenmerken van het aardewerk - namelijk een randfragment van een dunwandig biconisch potje en een dikwandig fragment, beiden handgevormd - passen binnen een ijzertijdtraditie. De hoeveelheid aardewerk is echter te laag om hier verdere uitspraken over te doen.

Hoewel duidelijke sporen voor bewoning (met name de paalsporen), zijn aangetroffen, is slechts op één plaats een (deel van een) gebouw aangetroffen.

Het hierboven aangehaald citaat waarschuwt echter voor de lage zichtbaarheid van de sporen. De kans dat sporen niet gedetecteerd zijn, is met andere woorden reëel.

Ten oosten van de eerste sporencluster zijn in sleuf 5 sporen aangetroffen die wat hun vulling en aflijning betreft, hierbij aansluiten. Tussen sleuf 2 en sleuf 5 bevindt zich een zone opgehoogd met bouwpuin. Dat is ook de reden waarom sleuf 3 niet verder is aangelegd. Hierdoor kan de ruimtelijke samenhang tussen deze sporen en vindplaats 1 niet achterhaald worden.

Hetzelfde geldt voor de sporen die in sleuf 9, langs de Kerkhofweg, zijn aangetroffen. Ook hier betreft het een geïsoleerde zone waar de vergravingen minder impact hadden. De paalsporen zijn duidelijk antropogeen en lijken sterk op deze beschreven voor vindplaats 1. Door het ontbreken van deze ruimtelijke samenhang daalt hun wetenschappelijk potentieel aanzienlijk.

De aanwezigheid van een ijzertijdvindplaats verwondert niet. Het bureauonderzoek bracht reeds aan het licht dat in de omgeving van het projectgebied een reeks vindplaatsen gekend zijn die zich langs de oevers van de Koudebeek, een zijrivier van het Groot Schijn, situeren. Meer bepaald langs de Frans Theyslei te Borsbeek zijn recentelijk tijdens een proefsleuvenonderzoek sporen uit de ijzertijd en middeleeuwen aangetroffen. De ijzertijdsporen zijn paalsporen die zouden behoren tot houtbouwstructuren en minstens één doorlopende greppel die de noordelijke zone van het terrein afsluit en mogelijk als een erf- of nederzettingsafbakening geïnterpreteerd kan worden (Van Liefferinge & Smeets 2012, p. 25). Nog te Borsbeek, op de kruising van de Frans Beirenslaan en de linkeroever van de Koudebeek (in de fluviatiele afzettingen) zijn dierenbeenderen, scherven en een groot situlafragment aangetroffen. Deze zijn chronologisch in de midden-ijzertijd geplaatst. Het materiaal blijkt echter niet in situ bewaard. Het betrof een afvallaag in een fluviatiele afzetting van de beek. De vindplaats Vogelzang bevindt zich op een terrein omsloten door de Herentalsebaan, de Josef Reusenslei en de Eugene Verelstlei. Naast Merovingische graven heeft men hier 21 crematiegraven uit de ijzertijd aangetroffen (Nooyens 1981, p. 73). Vlakbij bevindt zich de vindplaats 'Grensstraat 1', ter hoogte van de verkaveling tussen de Robianostraat en de August Van Putlei, waar handgevormd aardewerk, in ijzertijdtraditie, is gerecupereerd. De exacte locatie van herkomst is niet gekend. Dichterbij, ter hoogte van de Floris Primslei 1 te Borsbeek (site 'Sprinkhaan' met locatienummer 101456, zie figuur 5) is bij het uitgraven van funderingssleuven twee urnen met crematieresten uit de vroege ijzertijd aangetroffen. Een bijzondere vondst uit de late ijzertijd is ter hoogte van het kasteel Boekenberg aangetroffen in de 19de eeuw. Het gaat om een gouden stater van de Nervii: op de ene zijde staat een sterk geabstraheerd, naar rechts gekeerd hoofd, zgn "epsilonvormig". Op de andere zijde staat een paard naar rechts gekeerd met eronder een wiel. Ondanks de aanwezigheid van diverse ijzertijdvindplaatsen in de omgeving ontbreekt systematisch onderzoek naar een nederzetting. Enkel de vindplaats 'Vogelzang' is opgegraven, maar dat betreft een funeraire context. De overige vindplaatsen bestaan hoofdzakelijk uit (oude) vondstmeldingen.

Vanuit landschappelijk oogpunt is de locatie ook voor de hand liggend: ze bevindt zich op een hoger gelegen en dus droge rug op een kruispunt van verschillende landschappelijke eenheden. De rug was bovendien omgeven door waterlopen.

De sporencluster in zone B lijkt minder homogeen. De sporen die er aangetroffen zijn, tonen een grote variatie aan vulling en aflijning. Een aantal van hen vallen op door een heterogene vulling en scherpe aflijning. Uitgezonderd een noord-zuid georiënteerde greppel, blijken ze zich eveneens onder de Ap2 horizont te bevinden. Dit suggereert een zekere ouderdom. We tasten weliswaar in het duister omtrent de datering van de Ap2 horizont, maar over het algemeen kennen dergelijke oude akkerlagen een pre-industriële datering. Aangezien de sporen minder gehomogeniseerd zijn en scherp afgelijnd, nemen we aan dat ze jonger zijn dan de ijzertijdsporen.

Paalsporen die op de aanwezigheid van een gebouw wijzen, ontbreken. Het betreft voornamelijk (afval?)kuilen. Mogelijk bestaat er een link met de nabijgelegen Kerkhofweg, waarvan we vermoeden dat de ligging ervan minstens tot de middeleeuwen opklimt. De aanwezigheid van (afval?)kuilen in de nabijheid van een oud wegtracé wordt vaak vast gesteld.

Gezien de kleine oppervlakte van zone B hebben deze sporen ruimtelijk gezien een geïsoleerd karakter. De sporen zijn bovendien enkel in sleuf 10 en het bijhorende kijkvenster aangetroffen. In sleuf 11 ontbreken duidelijke archeologische sporen, alhoewel we daar de bedenking maken dat omwille van de sterke doorworteling van de bodem de zichtbaarheid slecht was.

4.4 ADVIES

Op basis van de hierboven beschreven resultaten raden we vervolgonderzoek aan wat vindplaats 1 betreft. Zowel op inhoudelijk als vormelijk vlak heeft de vindplaats een hoge waarde (zie 4.3). Verwacht wordt dat er sporen van (een) gebouw(en), erfafbakening en (afval)kuilen worden aangetroffen. Ook de aanwezigheid van (een) waterput(ten) is reëel.

Wat de ruimtelijke afbakening betreft, stellen we voor een ruime buffer te hanteren. Dit wordt enerzijds gesuggereerd vanuit de bezorgdheid dat de uitloging van de sporen heeft geresulteerd in een zeer lage zichtbaarheid en dat niet alle sporen zijn herkend. Anderzijds heeft het te maken met de statistische trefkans die geldt bij proefsleuvenonderzoek, waarbij met name bij vindplaatsen met een lage densiteit aan sporen de kans op het aansnijden ervan kleiner wordt (Hey en Lacey 2001).

Hiermee rekening houdend stellen we voor om langs noordelijke, westelijke en zuidelijke zijde het adviesgebied te laten samenvallen met de grenzen van het onderzochte gebied (zie adviesplan in bijlage 5). Langs oostelijke zijde valt dit niet samen met de perceelsgrens: De aanwezigheid van begroeiing liet onderzoek hier niet toe.

De afbakening langs oostelijke zijde is minder eenvoudig. Omwille van de aanwezigheid van een bommenrij is de afstand tussen sleuf 2 en sleuf 3 groter dan 15m. Bovendien suggereert de aanwezigheid van sporen in sleuf 5 de mogelijkheid dat de vindplaats zich in oostelijk richting verder zet. Tussen sleuf 2 en 3 dient de grens van de ontzaveling zich te situeren. Een logische conclusie zou zijn dat deze min of meer samenvalt met de perceelsgrens. Op basis van hoogteverschillen op het terrein vermoeden we dat die grens iets oostelijker ligt, net voorbij de huidige bommenrij. Daarom stellen we voor de advieszone hier een 10-tal meter voorbij de oostelijke perceelsgrens van perceel 427v13 te laten vallen. In dat geval gaat de mogelijkheid verloren om na te gaan wat de relatie is tussen de sporen aangetroffen in sleuf 5 en vindplaats 1. Om dit na te gaan kan eventueel geopteerd worden om dit te onderzoeken aan de hand van een (enkele) brede sleu(f)(ven). Deze dwarssleuf dient in functie van de resultaten van het vlakdekkend onderzoek aangelegd te worden.

De afbakening kan terug gevonden worden op de advieskaart in bijlage 5. In bovenstaand voorstel bedraagt het vlakdekkend onderzoek ca. 2.975m² met optioneel een bijkomende oppervlakte van ca. 700m² (dwarssleuf).

De waardering van vindplaats 2 is minder evident. Terwijl de vindplaats waardevol is binnen zijn archeologische en landschappelijke context, stelt de geïsoleerde ligging grote beperkingen. De ontzavelingswerken, evenals de ligging nabij de Kerkhofweg zorgen ervoor dat de vindplaats slechts gedeeltelijk bewaard is.

Argumenten pro vervolgonderzoek:

- Mogelijkheid tot het aantreffen van een ijzertijdvindplaats. De aanwezigheid van paalsporen wijst mogelijk op een (tweede) nederzetting.
- De sporen hebben mogelijk een relatie met vindplaats 1, wat de contextuele waarde enigszins vergroot. Ook zijn positie binnen een groter nederzittingscomplex langs de Koudebeek tijdens de ijzertijd draagt hiertoe bij.
- De zone onder het schooltje werd niet onderzocht: indien deze zone niet verstoord blijkt te zijn, kunnen zich hier eveneens archeologische sporen bevinden.
- Het betreft een klein gebied: met relatief beperkte middelen kan dit gedeelte onderzocht worden.

Argumenten contra vervolgonderzoek:

- Gezien de geïsoleerde ligging is de kans klein dat een structuur of voldoende archeologisch materiaal wordt aangetroffen die toelaat om de vindplaats verder te begrijpen of interpreteren. Het opgraven van een sporencluster, waarbij enkel een vage datering kan behaald worden, geeft geen wetenschappelijke meerwaarde.
- Alhoewel de vindplaats niet los kan gezien worden van vindplaats 1, is de kans gering dat achterhaald kan worden wat die relatie is (chronologisch en ruimtelijk).
- Het projectgebied maakt deel uit van een grotere onderzoekszone waarbij, gezien de landschappelijke en archeologische context, de trefkans op meerdere vindplaatsen reëel is. In dat geval worden middelen bij voorkeur ingezet op beter bewaarde vindplaatsen.

Op basis van bovenstaande argumenten, adviseren wij voor vindplaats 2 geen verder onderzoek⁵.

Wat vindplaats 3 betreft, gelden een aantal van dezelfde argumenten. Ook deze vindplaats ligt geïsoleerd. Het is bovendien moeilijk te achterhalen hoe de sporen dienen geïnterpreteerd te worden. De afwezigheid van paalsporen lijkt in ieder geval een interpretatie als nederzetting niet te onderbouwen. Het grootste deel van de sporen lijkt op basis van de heterogene vulling en scherpe begrenzing een recentere datering te hebben dan de ijzertijdsporen. Hoe oud de sporen zijn, kunnen we door het ontbreken van archeologisch materiaal niet achterhalen. De sporen liggen vlakbij de Kerkhofweg, waarvan het tracé tot de Nieuwe Tijd – en wellicht ook minstens tot de middeleeuwen – opklimt. De aanwezigheid van diverse kuilen in de buurt van een dergelijk tracé hoeft niet te verwonderen en dient op zich niet te wijzen op de nabijheid van een nederzetting.

Op basis deze argumenten adviseren wij de vrijgave van zone B.

Het advies zoals hierboven geformuleerd heeft geen enkele juridische waarde. De uiteindelijke beslissing ligt bij het Agentschap voor Onroerend Erfgoed, die zich hiervoor kan baseren op onderhavige studie.

---

⁵ Het hier geformuleerde advies tot vrijgave van vindplaats 2 wijkt af van de mening van de wetenschappelijke begeleider, namelijk de dienst Archeologie van de stad Antwerpen, die de uitzonderlijkheid van ijzertijdvindplaatsen in Antwerpen benadrukt en daarom pleit voor een vlakdekkend onderzoek in deze zone.

BESLUIT

Op het terrein te Eksterlaar, omsloten door de Eksterlaar, de Herentalsebaan, de Kerkhofweg, de Manebruggestraat en de Van den Hautelei te Deurne, wordt door Vooruitzicht een verkaveling gepland. Voorafgaand aan de verkaveling dient een archeologisch vooronderzoek plaats te vinden. Dit zal gefaseerd verlopen.

In dit rapport zijn de resultaten van het proefsleuvenonderzoek langs de Kerkhofweg beschreven.

Het onderzoek is uitgevoerd onder leiding van Caroline Ryssaert (ODIN, in onderaanneming van Antea Group), bijgestaan door Jan De Beenhouwer (Fodio). De wetenschappelijke begeleiding gebeurt door Anne Schryvers (Stad Antwerpen, Stadsontwikkeling - dienst Archeologie). Vanuit het agentschap Onroerend Erfgoed Antwerpen volgt Leendert Van Der Meij dit project op. Contactpersoon bij de opdrachtgever is Kris Van Ballaer (KVB Invest).

Omwille van zijn landschappelijke, archeologische en historische context heeft het gebied een hoge archeologische verwachting (zie deel 1: bureauonderzoek).

Tijdens het proefsleuvenonderzoek is vast gesteld dat het terrein voor een groot gedeelte vergraven is. Waar het bodemprofiel intact blijkt, zijn archeologische sporen bewaard. Een groot deel van deze sporen dateren wellicht uit de ijzertijd (vindplaats 1 en 2). Een derde cluster (vindplaats 3) bevat eveneens jongere sporen.

De onderzoeksvragen kunnen als volgt beantwoord worden:

- **Wat is de bodemkundige opbouw van het terrein: welke zijn de waargenomen horizonten, beschrijving + duiding?**

De niet-verstoorde bodemkundige opbouw kenmerkt zich door een recente ploeglaag aan de top met een gemiddelde dikte van 35cm (Ap1). Direct hieronder bevindt zich een oude akkerlaag, gekenmerkt door een bruine kleur, weinig bioturbatie en scherpe ondergrens (Ap2). De dikte en bewaring van deze bodem varieert, maar lijkt oorspronkelijk over het volledige gebied voor te komen. Deze akkerlaag bevindt zich onmiddellijk op de C-horizont dat bestaat uit silteus zand. Bovenaan is dit materiaal uitgespoeld (silt- en kalkarm).

Een groot gedeelte van het terrein blijkt vergraven te zijn. Wellicht gebeurde dit in het kader van ontzavelingswerken. Het terrein werd nadien terug aangevuld met bouwpuin. De diepte van deze ontzavelingswerken varieert maar reikt in de meeste gevallen dieper dan het verwachte archeologische vlak. Indien zich in deze zone archeologische sporen bevonden, zijn deze grotendeels vernietigd.

- **In hoeverre is de bodemopbouw intact? Is er sprake van bodemdegradatie en/of erosie, en zo ja, in welke mate? Wat vertelt dit over archeologische niveaus en de intactheid van sporen?**

Zoals hierboven beschreven, is het terrein gedeeltelijk vergraven met de vernietiging van het oorspronkelijk bodemprofiel en eventuele archeologische sporen tot gevolg.

De aanwezigheid van een Ap2 horizont wijst op een goed bewaard bodemprofiel in de overige zones, wat gunstig is voor de bewaring van de archeologische sporen.

Met betrekking tot de oudste sporen, die wellicht een ijzertijddatering hebben, wijzen we op het sterk uitgeloopte karakter ervan. Dit uitlogingsproces heeft tot gevolg dat de sporen moeilijk zichtbaar zijn. Mogelijk zijn hierdoor niet alle sporen herkend.

- **Zijn er sporen aanwezig?**

Ter hoogte van vindplaats 1 zijn nederzettingssporen aangetroffen. Het betreft o.m. een zespalige configuratie die ofwel als spieker, ofwel als onderdeel van een (hoofd)gebouw kan geïnterpreteerd worden. Daarnaast gaat het om diverse (paal)kuilen en een greppel. Op basis van twee aardewerkfragmenten vermoeden we dat de nederzetting - of een deel ervan - dateert uit de ijzertijd.

Ook in sleuf 5 zijn een aantal sporen terug gevonden die hier mogelijk bij aansluiten, maar door de ontgravingswerken kon de relatie met vindplaats 1 niet achterhaald worden. Dit geldt eveneens voor vindplaats 2 die bestaat uit een aantal paalsporen. Op basis van hun vulling en aflijning, evenals een klein fragment handgevormd aardewerk, vermoeden we dat de sporen eveneens in de ijzertijd geplaatst kunnen worden.

In zone B is vindplaats 3 aangetroffen: Naast enkele vage sporen die aansluiten bij deze uit vindplaats 1 en 2, bevinden zich hier ook scherp afgelijnde kuilen met heterogene vulling. Archeologisch materiaal ontbreekt, maar vermoedelijk zijn ze jonger.

- **Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?**

Tijdens het onderzoek zijn zowel natuurlijke (o.m. windvallen) als antropogene sporen aangetroffen. Omwille van het vage karakter van een groot deel van de sporen is het onderscheid niet steeds gemakkelijk te maken.

- **Hoe is de bewaringstoestand van de sporen? Welke factoren speelden hierin een rol, en wat is hun respectievelijke impact?**

De bewaring van de sporen verschilt sterk. Ter hoogte van het ontzavelde terrein zijn de sporen grotendeels vernietigd. Ook buiten het ontzavelde terrein zijn in de sleuven verstoorde zones aangetroffen, waarin voornamelijk huishoudelijk afval is aangetroffen. Deze verstoringen hebben het bodemarchief vernietigd, maar hebben gezien hun lokale karakter verder weinig impact.

De aanwezigheid van een Ap2 horizont heeft wellicht een gunstig effect gehad op de bewaring van de oudere sporen.

- **Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?**

Binnen vindplaats 1 is één duidelijke structuur aangetroffen. Het betreft 6 palen die ofwel deel uitmaken van een spieker, ofwel onderdeel zijn van een grotere gebouwplattegrond die tijdens het onderzoek niet volledig werd vrij gelegd. Zowel binnen vindplaats 1 als 2 zijn diverse paalsporen zijn aangetroffen, waarvan een gedeelte wellicht toebehoort aan nog niet-geïdentificeerde structuren.

- **Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?**

Op basis van twee aardewerkfragmenten plaatsen we (een deel van) de sporen behorend tot vindplaats 1 in de ijzertijd. Het lage aantal vondsten laat niet toe een scherpere datering naar voor te schuiven. Bovendien dient ook de nodige reserve gehanteerd te worden bij deze datering van de vindplaats. Het betreft een fragment uit een greppel en een losse vondst. Het merendeel van de sporen blijft dus ongedateerd.

Één van de palen die tot het gebouw of de spieker hoort, oversnijdt een paalspoor. Het is niet duidelijk of deze oversnijding getuigt van een herstelling van het gebouw, dan wel van de aanwezigheid van een oudere fase.

In één van de paalsporen binnen vindplaats 2 is een fragment handgevormd aardewerk aangetroffen, dat echter te klein blijkt voor determinatie. Op basis van hun uiterlijke kenmerken, lijkt de kans reëel dat de sporen chronologisch aansluiten bij vindplaats 1. Hiervoor zijn echter geen harde bewijzen voor handen.

Op basis van de scherpe aflijning en heterogene vulling gaan we ervan uit dat het grootste deel van de sporen aangetroffen binnen vindplaats 3 een jongere datering hebben. Het jongste archeologisch spoor betreft een noord-zuid georiënteerde greppel die geassocieerd is met de Ap2 horizont.

- **Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht bij een eventueel vervolgonderzoek?**
  - o Het archeologisch vlak situeert zich net onder de Ap2 horizont. Aangezien de dikte en bewaring van deze Ap2 horizont varieert, varieert ook de diepte van het archeologisch vlak.
  - o Het uitgeloopte karakter van de sporen heeft een impact op hun zichtbaarheid. Het vervolgonderzoek dient dus met de nodige voorzichtigheid te gebeuren. Bij onzorgvuldig, te snel onderzoek of werken in weinig gunstige weersomstandigheden is de kans groot dat sporen gemist worden.
  - o Tijdens het onderzoek zijn geen waterputten aangetroffen. Gezien de interpretatie als nederzetting, is de kans op het aantreffen ervan reëel.
  - o Tijdens het proefsleuvenonderzoek kon niet het volledige terrein onderzocht worden omwille van begroeiing en bomen: In functie van het vlakdekkend onderzoek dient de begroeiing aan de oostelijke zijde van de advieszone verwijderd te zijn voorafgaand aan het onderzoek. De westelijke zijde van perceel 427v13 is evenmin onderzocht omwille van de begroeiing: ofwel dient deze zone meegenomen te worden tijdens een latere fase van het proefsleuvenonderzoek - ofwel wordt het terrein eveneens ontbost en onderzocht parallel met het vlakdekkend onderzoek.
- **Welk(e) de(e)l(en) van het terrein komen in aanmerking voor vervolgonderzoek?**
  - o Vindplaats 1: de contouren van het vervolgonderzoek vallen min of meer samen met perceel 427v13, eventueel gecombineerd met een dwarssleuf die zich richt op het vaststellen van de oostelijke begrenzing en de relatie met de sporen in sleuf 5. Zie het adviesplan in bijlage 4.
  - o Wat vindplaatsen 2 en 3 betreft, wordt geen vervolgonderzoek geadviseerd.
  - o Het hier voorgestelde advies heeft geen juridische waarde. De beslissing wordt door het Agentschap Onroerend Erfgoed genomen, die zich hiervoor kan baseren op deze studie.
- **Welke vraagstellingen zijn voor eventueel vervolgonderzoek van belang?**

Naast de standaardvraagstellingen omtrent aard, datering en fasering van de vindplaats, stellen we bijkomende vragen voor:

  - o De vindplaats situeert zich op het kruispunt van verschillende landschappelijke eenheden: De Antwerpse Kempen, De Boomse Cuesta, verschillende rivier- en beekdelen en iets verderop de mariene invloed via de Scheldemonding: In hoeverre kan via het archeologisch materiaal en ecologische monsters achterhaald worden hoe de prehistorische mens hier gebruik van maakte. Welke resultaten levert dit op?
  - o Wat is de positie van de vindplaats binnen zijn regionale context: In vergelijking met de vindplaatsen in de omgeving (o.m. langs de Koudebeek en het Schijn) en de ruimere regio (Antwerpse Kempen)?
  - o Binnen het gebied is een Ap2-horizont (oude akkerlaag?) aanwezig. Kan de aard en ouderdom hiervan vastgesteld worden (in samenwerking met een bodemkundige)?
  - o De akkerlaag rust onmiddellijk op de C-horizont. Deze lijkt bovenaan uitgespoeld, maar verder bodemontwikkeling werd niet vast gesteld. Kan dit bevestigd worden door een bodemkundige? Wat betekent dit naar landschapsontwikkeling toe en wat is de impact hiervan op het archeologisch erfgoed (naar bewaring en ouderdom toe)?

BIBLIOGRAFIE

Literatuur

- Driesen J, 2008-2009. *Restauratiedossier. Gevelsteen Het hof den Ouden Donck*. Artesis Hogeschool.
- Gautier S & Annaert R. 2006. Een woonerf uit de midden-ijzertijd onder de verkaveling Capelakkerte Brecht-Overbroek (prov. Antwerpen). *Relicta* 2.
- Jacobs P., Louwye S., Polfliet T., Adams R., Vermeire S., De Moor G. 2001. *Quartaairgeologische kaart van België, Vlaams Gewest, Verklarende tekst bij het kaartblad (15) Antwerpen (1:50 000)*. Universiteit Gent, in samenwerking met Haecon n.v., rapport AKQ2100/00082, in opdracht van Ministerie Vlaamse Gemeenschap, Departement EWBA Administratie Economie, Afdeling Natuurlijke Rijkdommen en Energie
- Hey G, Lacey M. 2001. *Evaluation of archaeological decision-making processes and scampling strategies*. Oxford.
- Sleeckx, D. 1863. *Op 't Eksterlaar. Herinneringen van afgestorven en van nog levende vrienden*. W. Rogghé, Gent
- Van Liefveringe N. & Smeets M. 2012: Het archeologisch vooronderzoek aan de Frans Theyslei te Borsbeek, Archeo-Rapport 109
- Nooyens F., 1981. Geschiedenis van Deurne. Deel 1 en 2. Gemeentebestuur van Deurne.

Internetbronnen

- Agentschap voor Geografische Informatie 2013
- Agentschap voor Geografische Informatie, "Bodemkaart", in: AGIV (online), 2013. <http://geovlaanderen.agiv.be/geovlaanderen/bodemkaart> (2013).
- CAI 2013
- Centrale Archeologische Inventaris, in: CAI (online), 2013. <http://cai.erfgoed.net/cai/index.php> (2011).
- Koninklijke Bibliotheek van België 2013
- Koninklijke Bibliotheek van België, "Kabinetskaart van de Oostenrijke Nederlanden", in: Koninklijke Bibliotheek van België (online), 2013, http://belgica.kbr.be/nl/coll/cp/cpFerrarisCarte_nl.html (2013).

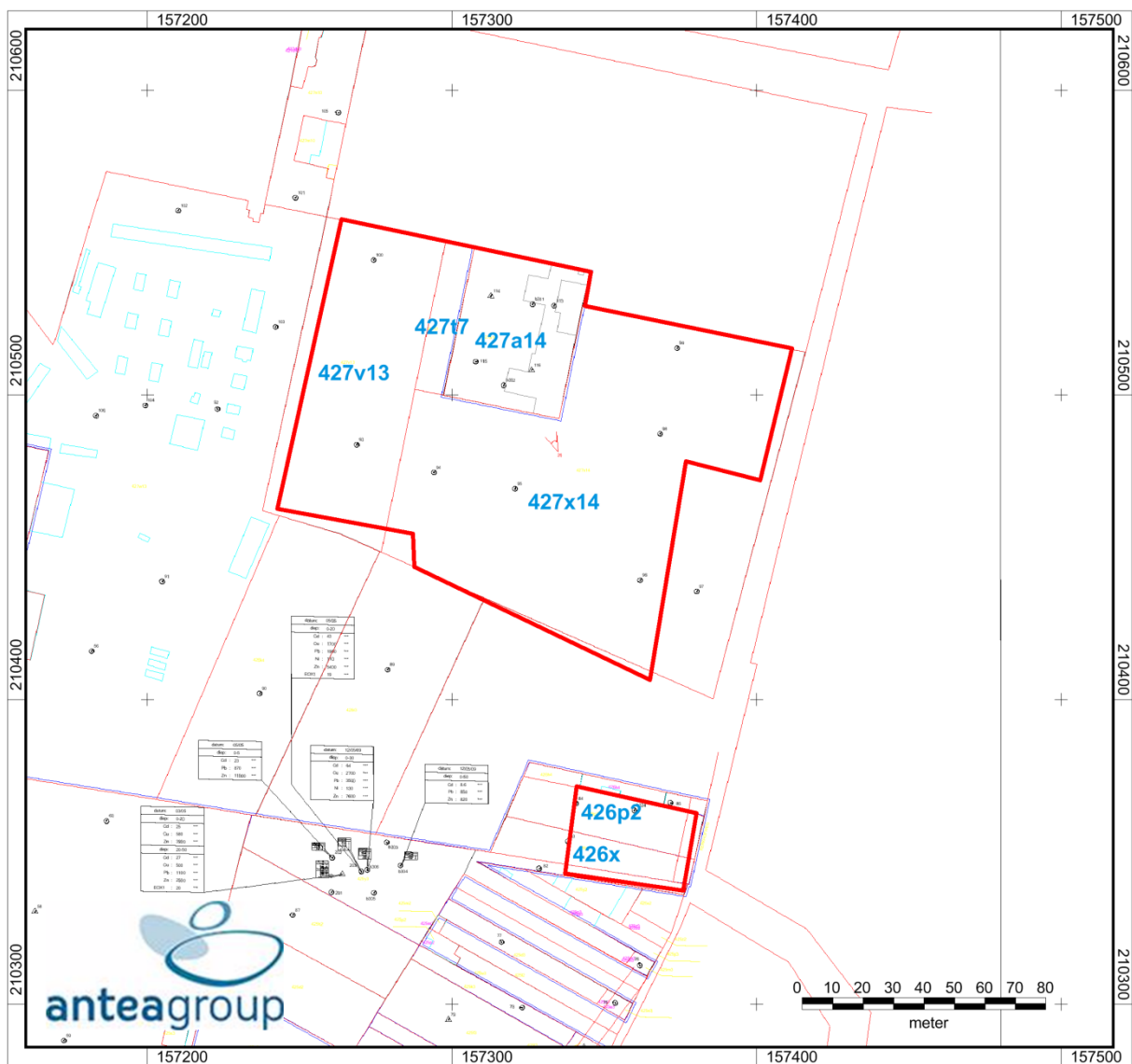

BIJLAGEN

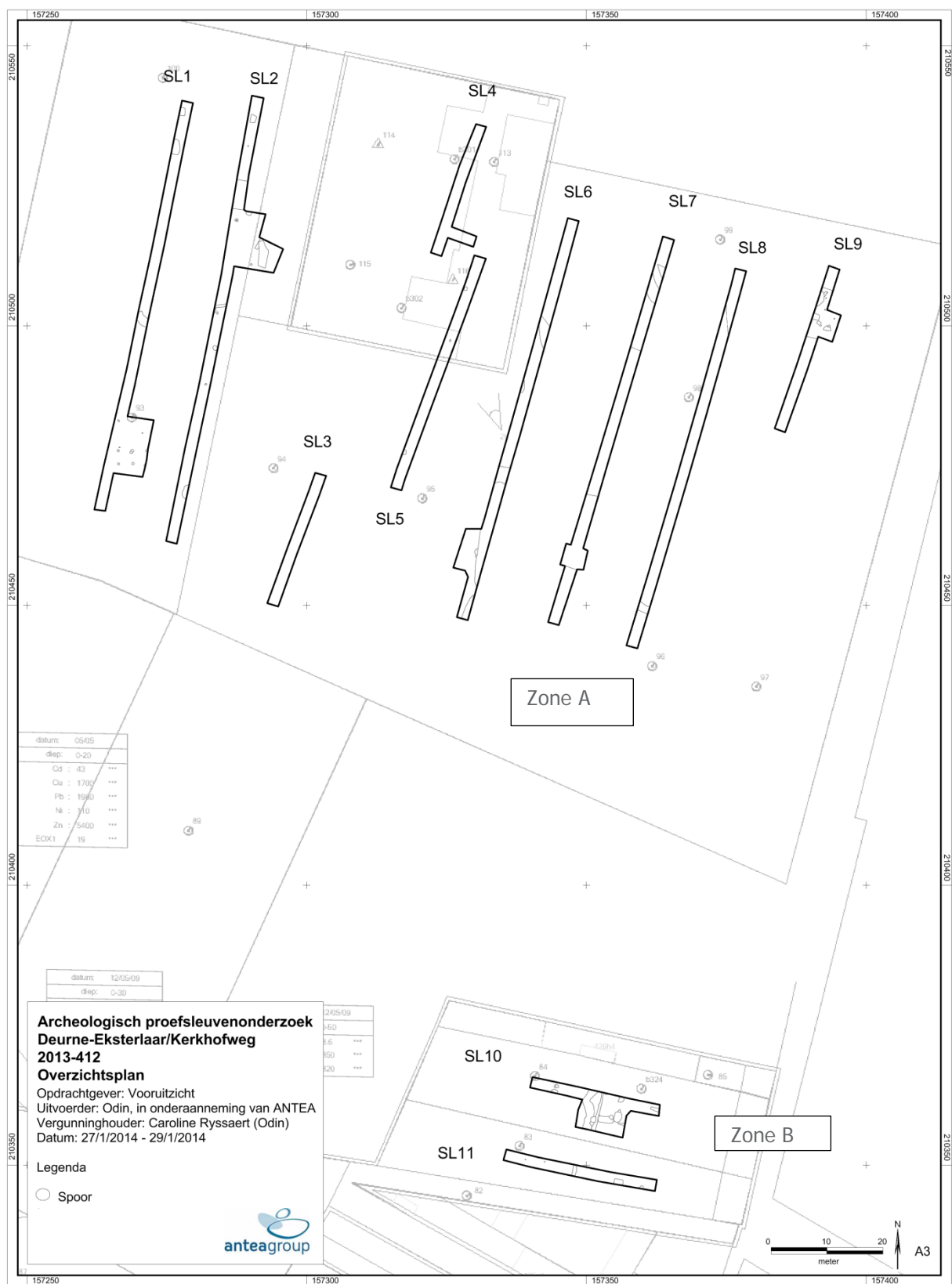

1 KADASTRALE KAART

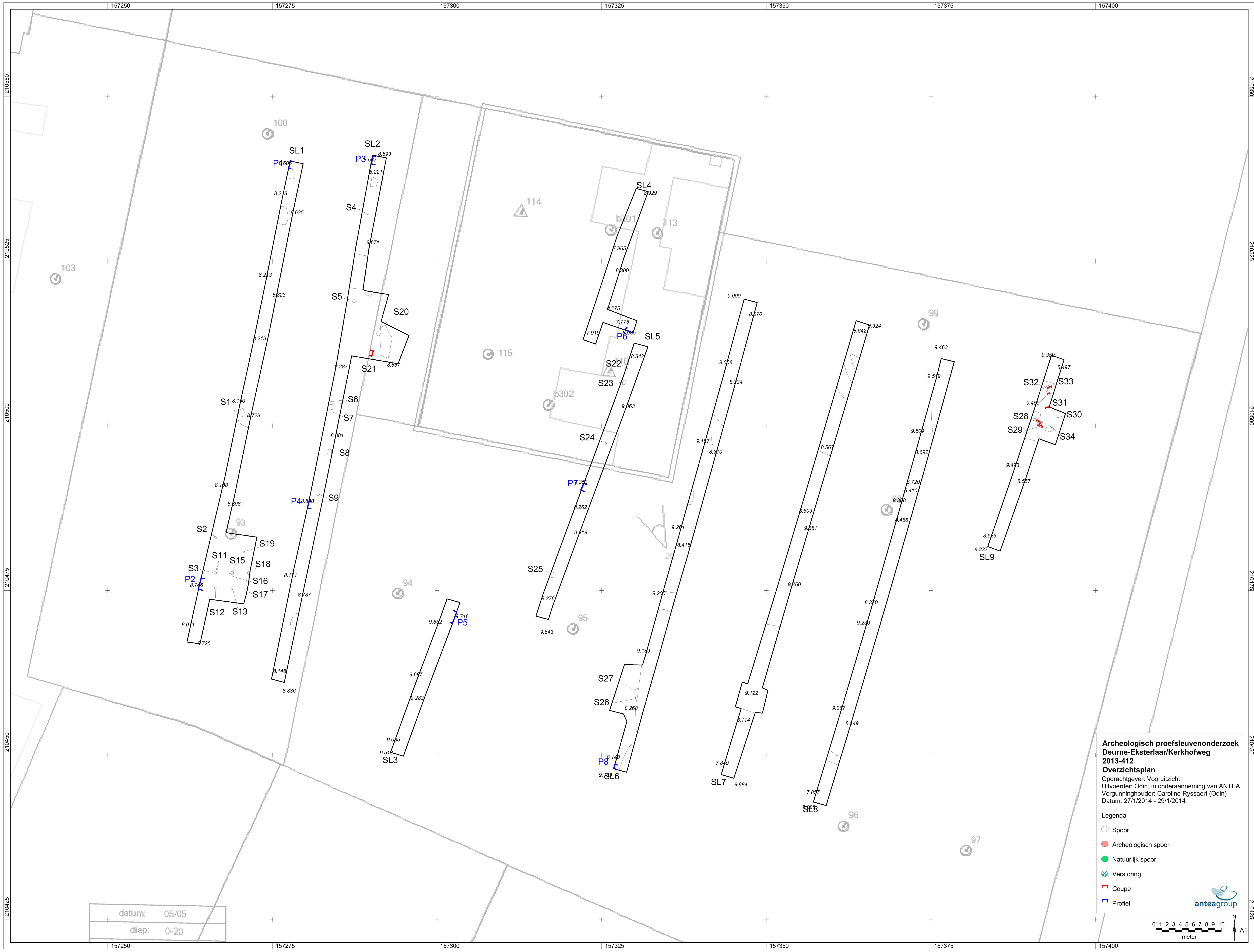
2 OVERZICHTSKAART SLEUVEN

3 OVERZICHTSPLAN SLEUVEN EN SPOREN MET TAW

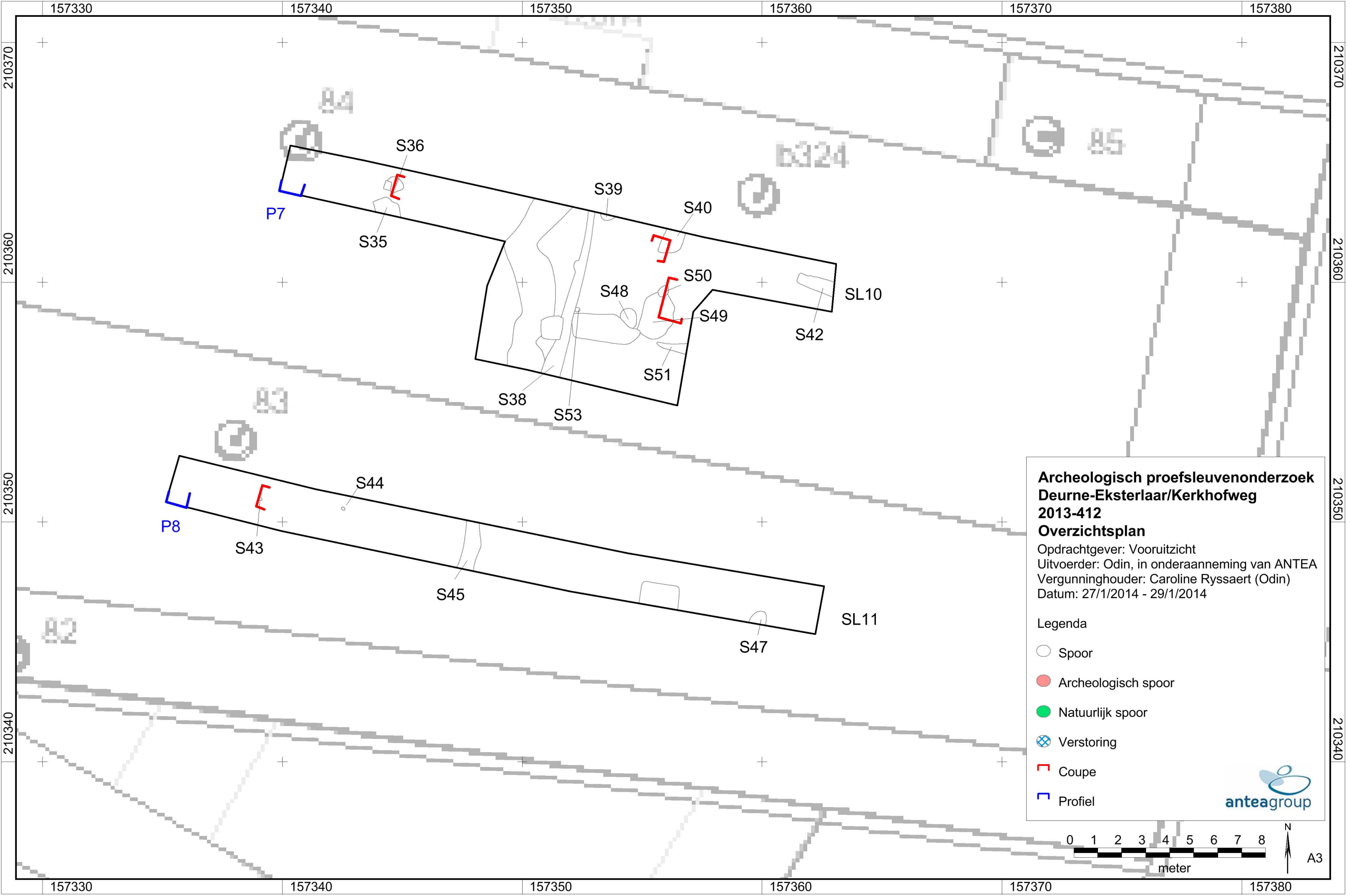
---

datum:	05/05
diep:	0-20

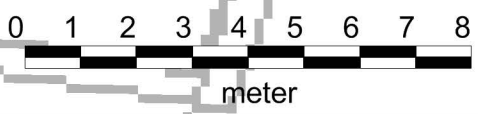

**Archeologisch proefsleuvenonderzoek
Deurne-Eksterlaar/Kerkhofweg
2013-412
Overzichtsplan**

Opdrachtgever: Vooruitzicht
Uitvoerder: Odin, in onderaanneming van ANTEA
Vergunninghouder: Caroline Ryssaert (Odin)
Datum: 27/1/2014 - 29/1/2014

Legenda

- Spoor
- Archeologisch spoor
- Natuurlijk spoor
- Verstoring
- Coupe
- Profiel

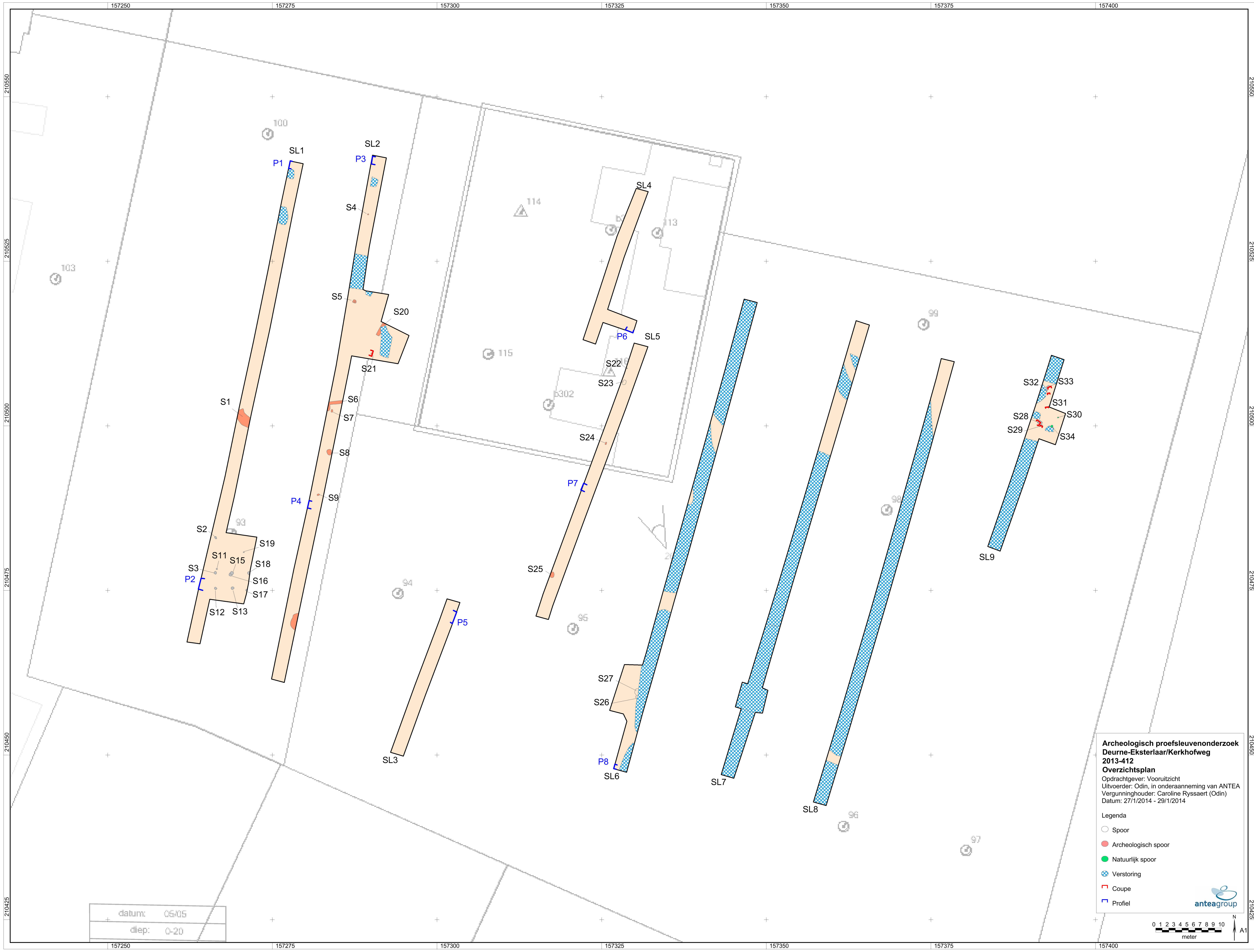
A3

4 OVERZICHTSPLANNEN MET INTERPRETATIE

---

datum:	05/05
diep:	0-20

Archeologisch proefsleuvenonderzoek
Deurne-Eksterlaar/Kerkhofweg
2013-412
Overzichtsplaan

Opdrachtgever: Vooruitzicht
Uitvoerder: Odin, in onderaanneming van ANTEA
Vergunninghouder: Caroline Ryssaert (Odin)
Datum: 27/1/2014 - 29/1/2014

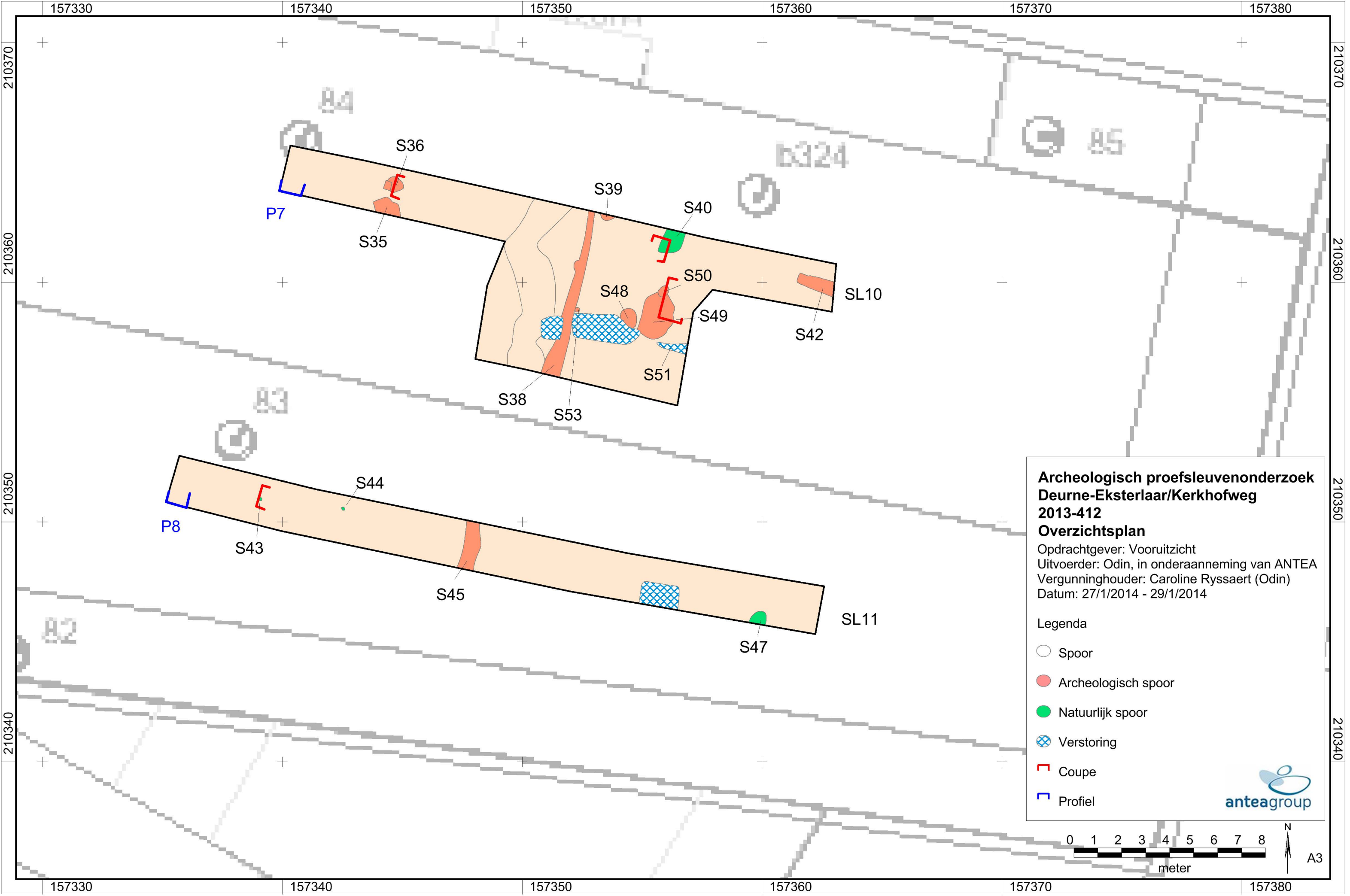
Legenda

- Spoor
- Archeologisch spoor
- Natuurlijk spoor
- Verstoring
- Coupe
- Profiel

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
meter

N
A1

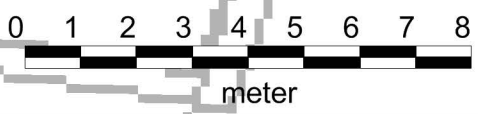

**Archeologisch proefsleuvenonderzoek
Deurne-Eksterlaar/Kerkhofweg
2013-412
Overzichtsplan**

Opdrachtgever: Vooruitzicht
Uitvoerder: Odin, in onderaanneming van ANTEA
Vergunninghouder: Caroline Ryssaert (Odin)
Datum: 27/1/2014 - 29/1/2014

Legenda

- Spoor
- Archeologisch spoor
- Natuurlijk spoor
- Verstoring
- Coupe
- Profiel

A3

5 ADVIESPLAN

Vlakdekkend vervolgonderzoek: 2.975m²

Dwarssleuf (aan te leggen in functie van de resultaten van het vlakdekkend onderzoek: 700m²)

Aan-dachtszone : nog niet onder-zocht omwille van begroeiing

Archeologisch proefsleuvenonderzoek
Deurne-Eksterlaar/Kerkhofweg
2013-412
Adviesplan
Opdrachtgever: Vooruitzicht
Uitvoerder: Odin, in onderaanneming van ANTEA
Vergunninghouder: Caroline Ryssaert (Odin)
Datum: 27/1/2014 - 29/1/2014

Legenda

- Spoor
- Archeologisch spoor
- Natuurlijk spoor
- Verstoring
- Coupe
- Profiel

 anteagroup

datum:	05/05
diep:	0-20

6 SPORENLIJST

---

sporenlijst

project: Deu_Ekst

projectcode

2013-412

Spoornummer	Sector	Vlak	Aard	kleur	Textuur	bevat:	Beschrijving	Vorm	Opmerkingen
1	sl1	2	gracht of natuurlijk	lgr, ge gevl	Zf, s1		vaag begrensd, humeuze band aan N-zijde	onregelm	windval of gracht/greppel?
2	sl1	2	paalspoor	lgr gevl	Zf, s1	HK-	vaag afgelijnd, weinig homogeen	afgerond vierkant	
3	sl1	2	paalspoor/kuil	lgr,	Zf, s1	HK2, Mg2	duidelijk afgelijnd, homogeen	afgerond vierkant	
4	sl2	2	paalspoor?	lbr	Zf, s1		diffuus afgelijnd, sterk gebioturbeerd	afgerond vierkant	eventueel natuurlijk?
5	sl2	2	kuil	lgr, br gevl	Zf, s1	HK-, Mg2	diffuus afgelijnd, gebioturbeerd, lijkt kern te hebben (paalspoor?) maar zeer vaag	onregelm. Afgerond rechthoek	
6	sl2	2	greppel	lge, br gevl	Zf, s1	HK-, Mg3	diffuus afgelijnd, mogelijk 2 sporen maar oversnijding/aflijning onduidelijk	parallel	bevat aw (ijzertijd)
7	sl2	2	kuil	lge, br gevl-	Zf, s1		sterk gebioturbeerd, toch relatief homogeen	afgerond vierkant	paalspoor of kuil?

8	sl2	2	(paal)kuil	lgr, br gevl-	Zf, s1	HK-, Mg3	matig diffuse grens, gebiot.	onregelm atig rond	
9	sl2	2	kuil	lgr, ge gevl3	Zf, s1	Mg3	sterk gebiot., vage grens	afgerond rechthoek ig	mogelijk natuurlijk?
10	sl2	2	kuil	lgr, ge gevl	Zf, s1	Fe2, Mg2, HK2	sterk gebiot., diffuse grens	onregelm. Ovaal	
11	kv1	2	paalkuil	lgr, ge gevl	Zf, s1	Mg3, Fe3	diffuus, gebiot	rechthoek ig	
12	kv1	2	paalkuil	lgr, ge gevl	Zf, s1	Mg-, Fe2	matig diffuse grens, gebiot.	afgerond vierkant	
13	kv1	2	paalkuil	lgr, ge gevl	Zf, s1	Mg-, Fe2	matig diffuse grens, gebiot.	afgerond vierkant	
15	kv1	2	paalkuil	lgr, ge gevl	Zf, s1	Mg-, Fe2, HK2	matig diffuse grens, gebiot.	afgerond vierkant	oversnijdt S16
16	kv1	2	paalspoor	zw, ge gevl	Zf, s1	HK3		rond	in situ verkoold/verbrand? Geen verkleuring C errond te zien
17	kv1	2	paalkuil	lgr, ge gevl	Zf, s1	Mg-, Fe2	matig diffuse grens, gebiot.	rond	
18	kv1	2	paalkuil	lgr, ge gevl	Zf, s1	Mg-, Fe2	matig diffuse grens, gebiot.	rond	
19	kv1	2	paalspoor	lgr, ge gevl	Zf, s1	Mg-, Fe2	sterk gebiot., diffuse grens	rond	
20	kv2	2	kuil	brgr, li gevl	Zf, s1		scherp afgelijnd	afgerond rechthoek ig	oversneden door verstoring
21	kv2	2	(paal)kuil	lbr, ge gevl	Zf, s1	HK-		rond	gecoupeerd
22	sl5	-	paalspoor	lgr	Zf, s1		klein paalspoor, hom., duidelijk afgelijnd	rond	
23	sl5	2	?	lgr , ge gevl	Zf, s1	HK-, Mg3	diffuus, sterk gevl	ovaal	natuurlijk of kuil?
24	sl5	2	kuil	lgr	Zf, s1	Mg2	zeer vaag	rechthoek ig	

25	sl5	2	kuil	dgr, zw gevl, or gevl	Zf, s1	HK, or vlekken: verbrande leem?	sterk gebiot, sterk gevl	rond	bevat mogelijk verbrande leem of wijst op in situ verbranding (silt).
26	sl6	2	?	gr	Zf, s1			rond	natuurlijk of paalspoor? Oversneden door verstoring
27	sl6	2	?	lgr, gr gevl	Zf, s1			onregelm atig	natuurlijk of paalspoor? Scheiding met s26 onduidelijk
28	sl9/kv5	2	paalkuil	lgr, ge gevl-	Zf, s1	HK1		afgerond rechthoek ig	gecoupeerd
29	sl9/kv5	2	(paal)spoor	lgr, ge gevl-	Zf, s1		sterk gebiot, diffuse begrenzing	afgerond rechthoek ig	gecoupeerd
30	sl9/kv5	2	natuurlijk	lgr, ge gevl-	Zf, s1		sterk gebiot, diffuse begrenzing	onregelm	gecoupeerd
31	sl9/kv5	2	paalkuil	lgr, ge gevl-	Zf, s1		gebiot, duidelijk afgelijnd	rond	gecoupeerd
32	sl9	2	paalkuil	gr, ge gevl-	Zf, s1		gebiot, duidelijk afgelijnd	rond	gecoupeerd
33	sl9	2	paalkuil	gr, ge gevl-	Zf, s1		gebiot, duidelijk afgelijnd	rond	gecoupeerd, oversneden door verstoring
34	kv5	2	natuurlijk	lgr, wit gevl	Zf, s1			onregelm atig	gecoupeerd
42	sl10	2	kuil	brgr, br gevl	Zf, s1	HK1	scherp afgelijnd, zeer heterogeen	rechthoek ig	mogelijk post ME
40	sl10	2	natuurlijk	lgr, ge gevl	Zf, s1	Fe2	diffuse grens, sterk gebiot	afgerond rechthoek ig	gecoupeerd

39	sl10	2	?	lgr, ge gevl	Zf, s1	Fe2	diffuse grens, sterk gebiot	rond	in sleufwand
38	sl10	2	greppel	lgr, ge gevl-	Zf, s1		diffuus	parallel	
37	sl10	2	?	lgr, sterk gevl	Zf, s1		grens zeer diffuus	onregelm atig	gracht of natuurlijk
36	sl10	2	kuil	lgr, ge gevl2	Zf, s1	HK2	grens zeer diffuus	rond	gecoupeerd
35	sl10	2	kuil	lgr, ge gevl2	Zf, s1	HK2	grens zeer diffuus	onregelm atig	mogelijk natuurlijk, maar sterk gelijkend op S36
43	11	2	natuurlijk	lgr, ge gevl3	Zf, s1		zeer vaag	rond	
44	11	2	natuurlijk	lgr, ge gevl3	Zf, s1		zeer vaag	rond	
45	11	2	greppel	gr, ge gevl	Zf, s1		diffuse grens, sterk gebiot	parallel	id. s38
47	11	1	kuil	br hom	Zf, s1		grens vaag door doorworteling		
52	kv6	2	(paal)kuil?	brgr, gevl	Zf, s1		sterk gebiot	rond	of natuurlijk?
48	kv6	2	kuil	dgrbr, ge gevl-	Zf, s1	HK1	scherp begrensd	rond	
49	kv6	2	kuil	br-gr-ge gevl	Zf, s1	HK2	sterk heterogeen, scherp begrensd	onregelm atig	gecoupeerd
51	kv6	1	?	brgr gevl	Zf, s1		zeer scherp	langwerpi g	recent
50	kv6	2	kuil	br-gr-ge gevl	Zf, s1	HK2	sterk heterogeen, scherp begrensd	onregelm atig	oversnijdt s49, gecoupeerd

